

FANOVAR

То ҷаҳон буд аз сари одам фароз,
Кас набуд аз роҳи дониш бениёз

Фановар

Нашрияи Донишгоҳи технологии Тоҷикистон

29 январи соли 2021

№ 1-2
(131-132)

ПАЁМИ

ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН, ПЕШВОИ МИЛЛАТ МУҲТАРАМ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН БА МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН «ДАР БОРАИ САМТҲОИ АСОСИИ СИЁСАТИ ДОХИЛӢ ВА ХОРИҶИИ ҶУМҲУРӢ»

26.01.2021, ШАҲРИ ДУШАНБЕ

Ҳамватанони азиз!

Мухтарам аъзои Маҷлиси миллӣ ва вакилони Маҷлиси намояндагон!

Паёми Президенти мамлакат ба мақоми олии қонунбарори кишвар дар соли барои мардуми шарифи Тоҷикистон воқеан таърихӣ – сиюмин солгарди истиклолу озодии Ватани азиямон пешниҳод мегардад.

Тавре ки қулли ҳамватанони азизи мо, инчунин, ҳар яки шумо – вакилони мухтарам ва ҳозирини гиромӣ медонед, соли 2020 барои сокинони сайёра, аз ҷумла Тоҷикистони мо яке аз солҳои аз ҳар лиҳоз вазнин буд.

Дар натиҷаи паҳн шудани бемории сироятӣ коронавирус ва вобаста ба он, босуръат паст рафтани ғайлонокӣ иқтисодӣ ва афзоиши бекорӣ ва бекорӣ вазъияти сайёра боз ҳам печида гардида, ба бухрони бисёр шадиди иқтисодиву молиявӣ ва иҷтимоӣ рӯ ба рӯ омад.

Имрӯз дар дунё амалан давлат ва соҳае нест, ки аз таъсири бухрон эмин монда бошад.

Мувофиқи арзёбии қоршиносони байналмилалӣ чунин бухрони шадиду фарогир дар сад соли охир бори аввал ба миён омада, боиси таназзули ҷиддии иқтисодӣ ҷаҳон гардид.

Пайомдаҳои пандемия ба иқтисодӣ кишварҳои ҷаҳон, аз ҷумла ба рушди иқтисоди миллӣ, бучети давлатӣ, гардиши савдои хориҷӣ, қурби асъори миллӣ, инчунин, ба ғайрияти қорхонаҳои саноативу муассисаҳои хизматрасонии мо низ таъсири манфии худро расонида истодаанд.

Яъне мо соли 2020 дар вазъияти бошиддати иқтисодиву молиявӣ ҷаҳонӣ ғайлоият карда, бо вучуди мушкilotи пешомада, ҷихати пешгирӣ намудани пайомдаҳои бухрон ва хифзи амнияти иқтисодии мамлакат як қатор чораҳои фарғиро роҳандозӣ кардем.

Дар навбати аввал, бо дарназардошти хоҳиш ёфтани даромади бучет, афзоиши талаботи маблағгузорӣ, пеш аз ҳама, ба соҳаҳои иҷтимоӣ, аз ҷумла тандурустӣ ва дигар харочоти пешбининашуда бучети давлатиро барои соли 2020 бознигарӣ карда, ба нишондиҳандаҳои қисми даромад, харочот ва қасри он тағйироти дахлдор ворид намудем.

Аз ҷумла ба соҳаи тандурустӣ барои хариди доруворӣ ва таҷҳизоти тиббӣ, бунёди беморхонаҳои муваққатӣ ва дастгирии қормандони тиб аз бучети давлат 1 миллиарду 600 миллион сомонӣ маблағҳои иловагӣ равона карда шуданд.

Дар кишвар барои табобати пурра ва саривақтии шахсони гирифтори бемории сироятӣ КОВИД – 19 беш аз 30 беморхона бо 7000 кат ва 5400 нафар табибону қормандони тиббӣ сафарбар

гардиданд.

Илова бар ин, дар 92 муассисаи тиббӣ 16 ҳазор кат омода карда шуд.

Бо мақсади дастгирии гурӯҳҳои осебпазирӣ ҷома ва соҳибқорони ватанӣ тибқи Фармони Президенти мамлакат аз 5 июни соли 2020 сабуқиҳои зиёди андозиву қарзӣ ва имтиёзу ҷубронпулихо ба маблағи умумӣ беш аз 450 миллион сомонӣ пешниҳод карда шуданд.

Илова бар ин, дар соли 2020 аз қониби ташкилотҳои қарзии кишвар ҷихати хоҳиш додани таъсири пандемия ба зиёда аз 260 ҳазор нафар муштариён ба маблағи 2 миллиарду 300 миллион сомонӣ имтиёзҳои вобаста ба қарздорӣ пешниҳод гардида, ба соҳибқорони истехсолӣ 4 миллиард сомонӣ қарз дода шуд, ки ин нишондиҳанда нисбат ба соли 2019–ум ду ҷой зиёд мебошад.

Барои бехтар намудани шароити иҷтимоии аҳоли аз 1-уми сентябри соли 2020 нафақа, музди меҳнати қормандони ташкилоту муассисаҳои бучетӣ ва стипендияҳо 15 ҷой, маоши қормандони мақомоти хифзи ҳуқуқ ва хизматчиёни харбӣ 10 ҷой зиёд гардида, нафақаи гурӯҳи маъбӯне, ки ба нигоҳубин ниёз доранд, 50 ҷой зиёд карда шуд.

Бо мақсади хифзи амнияти озуқаворӣ кишвар ва афзун намудани

ҳаҷми истехсоли маҳсулоти худӣ майдони кишти асосӣ ва тақрорӣ зироатҳои кишоварзӣ дар масоҳати дахҳо ҳазор гектар афзоиш дода шуд.

Бо вучуди таъсири манфии омилҳои зикршуда, дар натиҷаи амалӣ гардидани тадбирҳои таъхирнопазир аз қониби Ҳукумати кишвар устувории нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ таъмин гардида, дар самти бехтар намудани сатҳу сифати зиндагии аҳоли тамоюлҳои мусбат нигоҳ дошта шуданд.

Иқтисодӣ кишвар дар соли 2020–ум 4,5 ҷой афзоиш ёфта, ҳаҷми маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ба 82,5 миллиард сомонӣ баробар гардид.

Дар ин давра 9,7 ҷой афзоиш ёфтани ҳаҷми истехсоли маҳсулоти саноатӣ, кишоварзӣ 8,8 ва гардиши савдои хориҷӣ 0,8 ҷой, аз ҷумла содирот дар ҳаҷми 19,8 ҷой заминаи рушди иқтисоди кишварро ба вучуд овард.

Ҳусусан, истехсоли маҳсулоти озуқа нисбат ба соли 2019–ум 28,3 ҷой афзоиш ёфт, ки ба бехтар таъмин гардидани бозори дохилӣ бо маҳсулоти истехсоли ватанӣ мусоидат намуд.

Ба соҳаҳои гуногуни иқтисоди миллӣ дар ҳаҷми умумӣ беш аз 5,4 миллиард сомонӣ сармояи хориҷӣ, аз ҷумла 1,3 миллиард сомонӣ сармояи мустақими

хориҷӣ ҷалб карда шуд.

Соли гузашта 300 қоргоҳу қорхонаи нави саноатӣ бо беш аз 6500 ҷойи қорӣ, 157 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ ва биноҳои иловагӣ барои 63 ҳазор нафар хонанда, 108 муассисаи тиббӣ ва ба масоҳати беш аз 1,2 миллион метри мураббаъ манзили истикоматӣ сохта, ба истифода дода шуданд.

Дар ин давра зиёда аз 193 ҳазор ҷойи қори доимӣ ва мавсимӣ ташкил карда шуда, даромади пулии аҳоли 10 ҷой афзоиш ёфт.

Пасандозҳо дар низоми бонкии кишвар дар соли 2020 –ум 17,2 ҷой афзуда, 11,4 миллиард сомониро ташкил карданд, ки ин гувоҳи зиёд шудани даромади аҳоли ва эътимоди мардум ба ташкилотҳои қарзӣ мебошад.

Соли 2020 дар саросари кишвар 18300 иншооти истехсолӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии ба истикболӣ ҷашни сисолагии истиклол банақшагирифташуда, ки бештари онҳо иншооти соҳаҳои маориф, тандурустӣ ва варзиш мебошанд, бунёд ва ба истифода супорида шуда, бо ҳамин роҳ дахҳо ҳазор ҷойи нави қорӣ муҳайё карда шуданд.

Бо истифода аз фурсат, ба ҳурду бузурги Тоҷикистон, аз ҷумла ба соҳибқорону шахсони саҳоватманд барои ғайлоияти соғдилона ба хоҳири ободиву пешрафти Ватани маҳбӯбамон миннатдории самимӣ баён менамоем.

Соли 2020–ум, ҳамчунин, бо рӯйдодҳои басо муҳимму хотирмони худ ба таърихи давлатдорӣ миллии мо ворид гардид.

Дар ин сол мо ҷашнҳои 5500–солагии Саразми бостонӣ ва 700–солагии Камолӣ Ҳучандиро дар асоси қарори созмони бонфузи байналмилалӣ ЮНЕСКО таҷлил кардем.

Ҳамчунин, бо иштироки ғайлонаи халқи азиямон соли гузашта ду қорабинии бисёр муҳимми сиёсӣ, яқум – интиҳоботи вакилони Маҷлиси намояндагон, маҷлисҳои маҳаллии вакилони халқ ва дуҷум – интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар фазои сулҳу оромӣ, суботи қомили сиёсӣ ва ваҳдати миллӣ баргузор гардид.

Вобаста ба таҳаввулоти босуръати ҷаҳони имрӯза ва таъсири манфии онҳо Ҳукумати мамлакатро зарур аст, ки ғайлоияти худро дар самти муқовимат ба таҳдиду бухронҳо, ташаққули имконияту захираҳои молиявӣ ба рушд нигаронидашуда, таъмин намудани гуногунсамтии иқтисодӣ, густариши раванди рақамикунонӣ, дастрасии молиявӣ дастгирии соҳибқорӣ, халли масъалаҳои иҷтимоии аҳолии кишвар, омодагӣ ба пайомдаҳои тағйирёбии иқлим ва гузариш ба иқтисоди «сабз» тақвияти бештар бахшад.

ПАЁМИ

ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН, ПЕШВОИ МИЛЛАТ МУҲТАРАМ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН БА МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН «ДАР БОРАИ САМТҶОИ АСОСИИ СИЁСАТИ ДОХИЛӢ ВА ХОРИҶИИ ҶУМҲУРӢ»

26.01.2021, ШАҲРИ ДУШАНБЕ

Яъне дар шароити зудтағйирёбанда ва вазъи шиддатнокӣ чаҳони муосир мо бояд, қабл аз ҳама, ба иқтидорӣ имкониятҳои дохилии кишвар таъқарда, барои рушди устувори иқтисодӣ, хифзи амнияти озукаворӣ ва химояи саломати шаҳрвандон боз ҳам бештар талош намоем.

Дар ин самт, пеш аз ҳама, зарур аст, ки дар соли 2021 истифодаи самараноки имконияту захираҳои мавҷуда, ба қор андохтани иқтидорҳои нав ва фаъл гардонидани иқтидорҳои амалкунанда, чалби сармоияи ватаниву хориҷӣ тақвият бахшида, дар ин замина иҷрои нишондиҳандаҳои пешбинишуда, хусусан, доир ба афзоиши маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ дар сатҳи на камтар аз 7 фоиз ва ҳалли проблемаҳои рӯзмарраи аҳоли таъмин карда шавад.

Вақилои муҳтарам!

Дар ҳафт соли охир ҳаҷми умумии даромади бучети давлатӣ аз 14,6 миллиард сомонӣ соли 2014 то 23,6 миллиард сомонӣ дар соли 2020 афзоиш ёфта.

Соли 2020 ҳиссаи ҳароҷоти соҳаҳои иҷтимоӣ дар ҳаҷми умумии ҳароҷоти бучети давлатӣ ба 50 фоиз баробар гардид.

Бо вучуди ин, масъалаҳои гузариши пурра ба стандартҳои байналмилалӣ хисоботи молиявӣ ва низоми маблағгузори электронӣ, аз ҷумла низоми хариди электронии давлатӣ то ҳанӯз ҳал нагардидаанд ва мо дар ин самт аз талаботи замона қафо монда истодаем.

Бо мақсади танзими муносибатҳо дар самти пешбурди баҳисобири муҳосибӣ ва чалби сармоияи муҷтакам ба вазоратҳои молия, саноат ва технологияҳои нав, Кумитаи давлатии сармоиягузори ва идораи амволи давлатӣ, Кумитаи андоз ва дигар мақомоти назоратӣ супориш дода мешавад, ки барои қорӣ намудани стандартҳои байналмилалӣ хисоботи молиявӣ ва аз аудити ҳарсолаи ҳатмӣ гузаштани субъектҳои дорой манфиати умум ва дигар субъектҳои хоҷагидорӣ қорҳои бетаъхир андешанд.

Қобили зикр аст, ки доройҳои низоми бонкӣ аз 311 миллион сомонӣ соли 2000—ум ба беш аз 26 миллиард сомонӣ дар соли 2020 расонида шуданд.

Дар соли сипаришуда аз қониби ташкилотҳои қарзӣ ба соҳаҳои гуногуни иқтисоди кишвар қариб 10 миллиард сомонӣ қарз дода шуд, ки нисбат ба соли 2019—ум 4,6 фоиз зиёд мебошад.

Вале ин нишондиҳанда барои расидан ба ҳадафҳои рушди кишвар қонеъкунанда нест.

Зикр бояд кард, ки ҳанӯз ҳам нокифоя будани ҳаҷми қарзҳои ба соҳаҳои иқтисоди миллӣ, низоми сусти идоракунии корпоративӣ, зиёд будани ҳавфҳои амалиётӣ ва қарзӣ, бокӣ мондани қарзҳои ғайрифавол, қофӣ набудани чалби сармоия ба низоми бонкӣ ва таъсиси намоёндагии бонкҳои хориҷӣ қихати бештар намудани маблағгузори қорхонаҳои истеҳсолӣ аз ҷумлаи камбудӣ ҳоҷе мебошад, ки бояд ҳарчи зудтар бартараф карда шавад.

Аз ин лиҳоз, Бонки миллӣ санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдорро бо дарназардошти таҷрибаи муосири чаҳонӣ ба талабот мутобиқ сохта, раванди идоракунии корпоративиро дар ташкилотҳои қарзии молиявӣ ва тадричан афзоиш додани сармоияи оӣнноватсионӣ онҳоро таъмин намояд.

Дар ин раванд, бояд яқчо бо ташкилотҳои қарзӣ оид ба бештар намудани сифати доройҳои низоми бонкӣ, афзоиш додани пешниҳоди қарзҳои дарозмуддат ба соҳибқорони истеҳсолӣ ва фаъл намудани низоми рейтинг-

ги миллӣ барои ташкилотҳои қарзӣ ва ширкатҳои суғурта тадбирҳои зарурӣ андешида шаванд.

Бонки миллӣ ва ташкилотҳои қарзӣ барои ба низоми бонкӣ ҳарчи бештар чалб қардани сармоияи дохиливу хориҷӣ бо роҳандозии технологияҳои молиявӣ инноватсионӣ васеъ намудани хизматрасониҳои бонкӣ ва дар ин замина яқчо бо вазорату идораҳои дахлдор пурра қорӣ қардани амалиётӣ ғайринақдӣ, аз ҷумла қихати аз байн бурдани омилҳои инсонӣ ҳангоми ҳисоббаробаркунии пулӣ бо аҳоли ҳамаи қорҳои заруриро амалӣ намоянд.

Бештар гардонидани фазаи сармоиягузори соҳибқорӣ ва чалби сармоияи муҷтакам барои таъмин намудани рушди устувори иқтисоди миллӣ яқе аз самтҳои афзалиятнокӣ сиёсати иқтисодӣ мо ба ҳисоб меравад.

Бинобар ин, роҳбарони Кумитаи давлатии сармоиягузори ва идораи амволи давлатӣ, дигар вазорату идораҳо, раисони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо вазираданд, ки фаълрои худро оид ба чалби сармоияи муҷтакам, боз ҳам бештар гардонидани фазаи сармоиягузори ва рушди соҳибқорӣ, баҳусус, қихати қорӣ қардани расмиётҳои электронии баррасӣ ва пешниҳоди иҷозатномаҳо, ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ ва сертификатҳо барои фаълрои соҳибқорӣ ва дар ин раванд бартараф намудани омилҳои субъективӣ густириш диҳанд.

Ба мақсади зикршуда супориш дода мешавад, ки минбаъд барасмият-дарории фаълрои сармоиягузори та-вассути пурра қорӣ намудани низоми электрониву рақамӣ амалӣ созанд ва фаълрои марказҳои хизматрасониро ба соҳибқорону сармоиягузорон дар шаҳру ноҳияҳои кишвар ба роҳ монанд.

Дар шароити қунунӣ рушди технологияҳои рақамӣ шартӣ асосии рақобатнокӣ иқтисодӣ ба шумор меравад.

Татбиқи барномаҳои қабулнамуздаи мо барои гузаштан ба ин раванд қонеъкунанда нестанд ва зарур аст, ки қорҳои ба ташаққули шароит барои тақвияти соҳаи рақамикунонӣ мусоидаткунанда андешида шаванд.

Бо мақсади тақхими асосҳои институтсионалии иқтисоди рақамӣ, рушди инфрасохтори иттилоотиву коммуникатсионӣ дар тамоми қаламрави кишвар, рақамикунонии соҳаҳои иқтисоди миллӣ ва вусъатбахшии раванди амалӣ намудани “ҳуқуқати электронӣ” ба Ҳуқуқати мамлакат ва сохтору мақомоти дахлдор супориш дода мешавад, ки доир ба таъсис додани Агентии инноватсия ва технологияҳои рақамӣ назди Президенти Тоҷикистон қорачӯӣ намоянд.

Илова бар ин, бо мақсади фароҳам овардани шароити мусоид барои чалби сармоияи шаҳрвандон ба иқтисоди миллӣ пешниҳод менамоем, ки соли қорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бинобар қонунгардонии маблағҳо ва дигар доройҳои афв гузаронида шаванд.

Ба Ҳуқуқати мамлакат супориш дода мешавад, ки вобаста ба табиқи пешниҳоди маққур санадҳои дахлдори меъёрии ҳуқуқиро тақия ва қабул намояд.

Инчунин, барои аз байн бурдани ҳолатҳои санҷиши ғайриқонунӣ ё даҳолат ба фаълрои сармоиягузори соҳибқорон Кумитаи давлатии сармоиягузори ва идораи амволи давлатиро зарур аст, ки яқчо бо вазорату идораҳои марбута дар муҳлати қутоҳтарин лоиҳаи санади меъёрии

ҳуқуқии дахлдорро тақия ва ба Ҳуқуқати мамлакат пешниҳод созанд.

Вазорати молия вазираданд қарда мешавад, ки яқчо бо дигар вазорату идораҳо тақияи лоиҳаи Кодекси андозро дар тақрири нав бо дарназардошти сабуқ гардонидани пешбурди фаълрои соҳибқорӣ, баҳусус, соҳибқорони истеҳсолӣ ба анҷом расонида, то моҳи март ба Ҳуқуқат пешниҳод намояд.

Ҳуқуқати мамлакат бақши ҳусусиро дар «Стратегияи миллии рушд барои давраи то соли 2030» ҳамчун неруи пешбарандаи рушди босуботи иқтисодӣ, воқитаи асосии таъмин қардани ҳадафҳои миллӣ ва дар ин замина муҳайё намудани шароит қихати зиндагии арзандаи мардум муайян қардааст.

Дар раванди ҳусусигардонии моликӣ ва давлатӣ ва амалисозии лоиҳаҳои инфиродии тақиди сохтори субъектҳои инҳисори табиӣ ва қорхонаҳои азими давлатӣ то 90 фоизи доройҳои давлатӣ ба бақши ҳусусӣ дода шуданд.

Дар натиҷаи дастгирии пайвастаи давлату Ҳуқуқат ҳоҷо бақши ҳусусӣ бома-ром инқишоф ёфта, имрӯз сақми он дар маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ беш аз 70 фоиз, дар таъмини аҳоли бо қойи қорӣ 68 фоиз ва даромадҳои андозӣ ба бучети давлат 80 фоизро ташкил медиҳад.

Ҳоҷо барои рушди соҳаҳои муҳталифи иҷтимоиву иқтисодии кишвар 70 лоиҳаи давлатии сармоиягузори ба маблағи умумии қариб 40 миллиард сомонӣ тақбик шуда истодааст.

Танҳо дар соли 2020—ум 29 созишно-маи сармоиягузори давлатӣ ба маблағи 10 миллиард сомонӣ ба имзо расонида шуд, ки барои бештар намудани хифзи иҷтимоии аҳоли, хизматрасониҳои тиббӣ, бунёди иншооти соҳаи маориф, рушди деҳот, сохтмону барқарорсозии роҳҳо ва иншооти энергетикӣ равона гардидааст.

Аз соли 2013 то имрӯз аз қониби Ҳуқуқати мамлакат бо ширкатҳои ватаниву хориҷӣ 17 созишнома оид ба сармоиягузори муҷтакам ба имзо расонида шудааст, ки дар доираи онҳо 15 қорхонаи нави истеҳсолӣ ба маблағи умумии зиёда аз 10 миллиард сомонӣ бунёд гардида, беш аз ҳафт ҳазор нафар соқинони мамлакат бо қойи қори доимӣ таъмин қарда шудаанд.

Дар робита ба ин, зарур аст, ки қорҳо дар самти бунёди қорхонаҳои металлургӣ, маъдантозақунӣ, истиҳроҷ ва то маҳсулоти ниҳӣ қорқард намудани металлҳои ранга ва қиматбаҳо, рушди саноати мошинсозӣ, нассочӣ, ҳуқуқворӣ ва дорусозӣ вусъат бақшида шаванд.

Ҳозирини гиromӣ!

Баъди ба даст овардани соҳибистиклолӣ сиёсати давлат дар соҳаи саноат қомилан тағйир ёфта, таваҷҷуҳи асосӣ ба тақвияти истеҳсолот ва содироти маҳсулоти тайёр бо роҳи ворид намудани технологияҳои нав, истифодаи ҳарчи бештари манбаҳои ашӣи ҳоми маҳаллӣ, қорқарди пурраи он ва истифодаи васеи захираҳои меҳнатӣ равона қарда шуд.

Дар натиҷа танҳо дар панҷ соли охир дар доҳили кишвар ба маблағи умумии беш аз 44 миллиард сомонӣ маҳсулоти ивазқунандаи воридоти истеҳсол қарда шуд, ки боиси ҳеле қоҳиш ёфтани вобастагии бозори истеъмолӣ аз маҳсулоти воридотӣ гардид.

Бо мақсади тадричан зиёд қардани ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноатии рақобатнок мо саноатикунонии бо-суръати кишварро ҳадафи қоруми миллӣ эълон намудем.

Дар робита ба ин, ба вазоратҳои са-

ноат ва технологияҳои нав, тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳоли ва Кумитаи давлатии сармоиягузори ва идораи амволи давлатӣ супориш дода мешавад, ки бо мақсади таъмин намудани рушди саноати дорусозӣ ва омода қардани мутахассисони дорой малақаи баланди истифодаи технологияҳои муосири дорусозӣ тадбирҳои фаврӣ ва мушаххас андешанд.

Тоҷикистон дорой захираҳои бойи маъданиву ғайрмаъданӣ, аз қабили металлҳои сиёҳ, ранга, қиматбаҳо, но-дир, санғҳои худқило ва ороишӣ, ангишт ва монанди инҳо мебошад, ки ҳаҷми тақидшудаи онҳо сақчо миллиард сомониро ташкил медиҳад.

Имрӯз дар Тоҷикистон беш аз 600 қон ва 800 зухурот қашф ва омӯхта шудааст, ки дорой зиёда аз 60 нави ашӣи ҳоми маъданиву ғайрмаъданӣ мебошад.

Ҳоҷо ҳамагӣ 27 фоизи захираҳои зикршуда истиҳроҷ ва қорқард шуда истодааст, ки қунин ҳолат барои расидан ба ҳадафи қоруми стратегияи мо қонеъкунанда нест.

Бинобар ин, зарур аст, ки Саридораи геология қорқоро дар самти омӯзиши геологӣ, гузаштан ба стандартҳои байналмилалӣ хисоби захираҳо, истифода, азнавбарқорқунӣ ва хифзи захираҳои ашӣи минералӣ, инчунин, назорати равандҳои ҳатарноки геологӣ ва мониторинги обҳои зеризаминӣ тақвият бақшад.

Қихати рушди саноати маъдан ва дигар соҳаҳои саноати қорқард ба Саридораи геология яқчо бо вазорату идораҳои марбута супориш дода мешавад, ки дар асоси тақлили захираҳо ва дарачаи омӯзиши геологии онҳо лоиҳаи Барномаи давлатии рушди соҳаи геологияро барои солҳои 2021 — 2030 тақия ва ба Ҳуқуқати кишвар пешниҳод намоянд.

Соли 1991 дар кишвар ҳамагӣ 358 қорхонаи саноатӣ ба қайд гирифта шуда буд.

Танҳо соли 2020—ум 300 қорхонаву қоргоҳҳои нави саноатӣ бо зиёда аз 6500 қойи қорӣ сохта, ба истифода дода шуданд.

Дар натиҷа соли гузашта шумораи қорхонаҳои саноатӣ ба 2274 расида, тибқи ҳадафҳои муайянгардида дар ҳафт соли оянда ба зиёда аз 3500 расонида мешавад, яъне беш аз 54 фоиз афзоиш меёбад.

Аз ин лиҳоз, роҳбарони Вазорати саноат ва технологияҳои нав, дигар вазорату идораҳо, вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо вазираданд қарда мешавад, ки бо мақсади тақбикӣ бемайлони саноатикунонии босуръати кишвар мушқилоти қойдоштаи соҳаро давра ба давра ҳаллу фаёл намоянд.

Вазоратҳои рушди иқтисод ва савдо, саноат ва технологияҳои нав, маориф ва илм дар самти ташкили низоми самараноки тайёр намудани мутахассисон ва бозомӯзи онҳо дар доҳил ва хориқи кишвар, инчунин, оид ба таъсиси маҷмааҳои саноатии илмӣ, аз ҷумла паркҳои инноватсиониву технологӣ қорачӯӣ намоянд.

Бо ин мақсад, ҳамасола шумораи донишҷӯён ва мутахассисоне, ки ба муассисаҳои таълимии хориқи кишвар барои тақсил ва тақмили ихтисос фири-стода мешаванд, ду баробар зиёд қарда шаванд.

Дар давраи соҳибистиклолии кишвар қихати ҳалли мушқилоти соҳаи энергетика ва рушди он 34 лоиҳаи давлатии сармоиягузори ба маблағи 57,2 миллиард сомонӣ амалӣ қарда шудааст.

ПАЁМИ

ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН, ПЕШВОИ МИЛЛАТ МУҲТАРАМ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН БА МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН «ДАР БОРАИ САМТҶОИ АСОСИИ СИЁСАТИ ДОХИЛӢ ВА ХОРИҶИИ ҶУМҲУРӢ»

26.01.2021, ШАҲРИ ДУШАНБЕ

Вазорати маориф ва илму зарур аст, ки ташаббусу тачрибаи ин мактабхоро доир ба баланд бардоштани сатҳу сифати таълим дар ҳамаи муассисаҳои таълимии кишвар васеъ татбиқ намояд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар кардани сифати таълим дар Паёми соли гузаштаи Президент ба Маҷлиси Оли Ҷумҳурии Тоҷикистон «Солҳои омӯзиш ва рушди фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ дар соҳаи илму маориф» эълон гардиданд ва ҷиҳати татбиқи ин ташаббус аз ҷониби Ҳукумати мамлакат нақшаи чорабиниҳо барои солҳои 2020-2025 қабул карда шуд.

Вазоратҳои молия, маориф ва илм, Академияи миллии илмҳо ва вазорату кумитаҳои, ки дар сохторашон муассисаҳои таълимӣ доранд, вазифадор карда мешаванд, ки яққо бо роҳбарони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо дар мавриди амалӣ намудани қарори зикршуда ба саҳлангори роҳ надиҳанд ва ҷиҳати таҷҳизонидани кабинетҳои фанҳои риёзӣ ва дақиқ ва табиӣ тадбирҳои фаври андешида, аз натиҷаи қорҳо ба Ҳукумати мамлакат гузориш диҳанд.

Илова бар ин, зарур мешуморам, ки ба хотири боз ҳам беҳтар ба омӯзиши илмҳои риёзӣ ва дақиқ ва табиӣ ҷалб кардани наврастони ҷавонон, олимону муҳаққиқон ва устодону омӯзгорон ҳамасола озмуни ҷумҳуриявӣ зерӣ унвони «Илм – фуруғи маърифат» гузаронидашавад.

Озмунҳои қаблӣ, аз ҷумла «Тоҷикистон – Ватани азизи ман» ва «Фуруғи субҳи доноӣ китоб аст» як нуқтаи бисёр муҳимро собит намуданд: дар байни наврастони ҷавонони мо истеъдодҳои ноҳад ба воя расида истодаанд, ки мо бояд онҳоро ҳамачониба дастгириву хавасманд гардонем.

Умедворам, ки дар озмуни навбатӣ истеъдодҳои наврасту ҷавон донишу маҳорати хешро санҷида, дар оянда барои пешрафти илмҳои риёзӣ ва дақиқ ва табиӣ нақшаи арзишманд мегузоранд.

Бинобар ин, зарур аст, ки ташкил ва баргузори ин чорабиниҳо дар сатҳи бисёр баланд ба роҳ монда, маблағи барои ҷоишаҳо пешбинигардида зиёд карда шавад.

Ҳамчунин, ба Ҳукумати мамлакат, Вазорати маориф ва илм, Маркази миллии тестӣ, ҳамаи сохтору мақомоти давлатӣ, аз ҷумла роҳбарони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо супориш дода мешавад, ки ғолибони озмунҳоро аз рӯи интиҳоби ҳадашон ба муассисаҳои тахсилоти олии бидуни имтиҳон қабул карда, барои хавасмандгардонии моддиву маънавии омӯзгорон ва падару модарони онҳо тадбирҳои иловагӣ андешанд.

Ҳадафи Роҳбари давлат аз ин ташаббусҳо баланд бардоштани сатҳи савдои маърифатнокии мардум ва дар навбати аввал, наврастони ҷавонон, тақвияти ҳисси миллӣ, ватандӯстиву ватанпарварӣ, хувияти миллӣ, арҷгузорӣ ва омӯхтани забон, таърих, фарҳанги бостонии тоҷикон, тавсеаи доираи донишу ҷаҳонбинии илмиву техникӣ ва рушди илмҳои дақиқ ва табиӣ дар кишвар мебошад.

Дар баробари ин, бояд гуфт, ки яке аз мушкилоти асосӣ дар соҳаи маориф норасоии муассисаҳои тахсилоти томактабӣ дар аксари шаҳру ноҳияҳо мебошад.

Соли гузашта ҳамагӣ 14 муассисаи томактабӣ барои 2520 кӯдак бунёд гардидааст, ки ин нишондиҳанда ба талаботи рӯз ҷавобгӯ нест.

Аз ин рӯ, ба роҳбарони вазоратҳои маориф ва илм, рушди иқтисод ва савдо, молия, Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатӣ, раисони

вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо супориш дода мешавад, ки бо ҷалби соҳибкорон ва дигар сарчашмаҳои маблағгузорӣ ҷиҳати бунёди кӯдакониҳо ва марказҳои инкишофи кӯдакон тадбирҳои заруриро роҳандозӣ карда, ба ин масъала бисёр ҷиддӣ ва бо масъулияти баланд муносибат намоянд.

Чунонки борҳо хотирнишон карда будам, то замони истиқлол дар Тоҷикистон ҳамагӣ 13 муассисаи тахсилоти олии касбӣ бо 69000 донишҷӯ фаъолият мекард.

Имрӯз шумораи муассисаҳои тахсилоти олии касбӣ ба 41, донишҷӯён ба 245 ҳазор ва бо иловаи донишҷӯёне, ки дар хориҷи кишвар тахсил мекунанд, ба 285 ҳазор нафар расидааст.

Бо вучуди ин, таъкид месозам, ки аз ҷониби роҳбарони Вазорати маориф ва илм, муассисаҳои тахсилоти олии касбӣ дар масъалаи қабули довталабон ва тарбияи кадрҳо, пеш аз ҳама, ба сифат эътибори аввалиндараҷа дода шавад.

Вазорати маориф ва илм, ҳамчунин, вазифадор карда мешавад, ки дар тамоми зинаҳои тахсилот – аз муассисаҳои томактабӣ сар карда, то гимназияву литсейҳо ва зинаҳои дигари тахсилот ба таври ҳатмӣ омӯхтани забонҳои хориҷӣ, махсусан, забонҳои русиву англисӣ ва технологияҳои иттилоотиро ташкил карда, назорати қатъии сифати таълимро дар ин самт ба роҳ монанд.

Тахсилоти ҷавонон дар муассисаҳои тахсилоти олии касбӣ ва илмҳои кишварҳои хориҷӣ яке аз ибтикороти муҳимми Ҳукумати мамлакат дар самти рушди илму маориф махсус меёбад.

Ҳоло дар хориҷи кишвар зиёда аз 40000 нафар донишҷӯ, магистр ва аспирантҳои мо ба таълим фаро гирифта шудаанд.

Мо бояд тавассути стипендияи байналмилалӣи Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дурахшандагон», барномаҳои байналмилалӣ ва дигар имконоти мавҷуда тахсилоти ҷавонони боистеъдодро дар хориҷи мамлакат вусъат бахшем.

Ба хотири хавасмандгардонии донишҷӯён ва муҳаққиқони ҷавон мо соли гузашта маблағ ва шумораи гирандагони стипендияи президентиро хеле зиёд кардем.

Ҳамчунин, охири соли гузашта барои олимону омӯзгорони фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ ҷоишаи махсуси давлатӣ таъсис дода шуд, ки ҳар сол 15 нафар беҳтаринҳо метавонанд соҳиби он гарданд.

Бо мақсади дастгирии давлатӣ ва тақвияти вазъи иҷтимоии донишҷӯёну магистрҳо ва аспиранту докторантҳо пешниҳод менамоем, ки стипендияи онҳо аз 1-уми сентябри соли 2021 ба андозаи 30 фоиз зиёд карда шавад.

Тибқи маълумот ҳар сол аз институтҳои Академияи миллии илмҳо, академияҳои соҳавӣ ва муассисаҳои тахсилоти олии касбии кишвар то 500 нафар омӯзгорон ва олимону муҳаққиқон барои табодули тачриба, бозомӯзӣ, тахсил дар зинаҳои магистратура, аспирантура ва докторантура сафарбар карда мешаванд, вале ин ҳоло ҳам кам аст.

Академияи миллии илмҳо, академияҳои соҳавӣ ва муассисаҳои тахсилоти олии касбии кишварро зарур аст, ки ба ин масъала дар оянда низ диққати аввалиндараҷа диҳанд.

Вобаста ба ин, ба Вазорати маориф ва илм, Академияи миллии илмҳо ва Вазорати рушди иқтисод ва савдо супориш дода мешавад, ки ҷиҳати харҷи бештар ба хориҷи кишвар фириодани ҷавонони боистеъдоду лаёқатманд аз рӯи равиши

илмҳои дақиқ, риёзӣ ва табиӣ «Барномаи тайёр кардани кадрҳои ҷавони илмӣ барои солҳои 2021 – 2030»-ро таҳия карда, дар муддати се моҳ ба Ҳукумати мамлакат пешниҳод намоянд.

Мо дар даврони соҳибистиклолии кишвар пояҳои моддиву техникӣ, озмоишгоҳӣ ва кадрӣ муассисаҳои илмӣ Академияи миллии илмҳо ро пайваста таҳким бахшида истодаем.

Масалан, агар соли 1991 дар зинаи аспирантураи Академияи миллии илмҳо ҳамагӣ 148 нафар ҷавонон тахсил карда бошанд, соли 2020 шумораи онҳо ба 1200 нафар расида, қариб 8 баробар зиёд шудааст.

Шумораи аъзои Академияи миллии илмҳо низ ду баробар зиёд гардидааст.

Олимону зарур аст, ки қорҳои илмиву таҳқиқотиро дар доираи самтҳои, ки Ҳукумати мамлакат муайян кардааст, вусъат бахшида, дар рушди иқтисоди миллии кишвар фаъолон саҳм гузоранд.

Дӯстони арҷманд!

Бо дарназардошти он ки тандурустӣ яке аз соҳаҳои муҳимтарини иҷтимоӣ мебошад, Ҳукумати Тоҷикистон дар даврони истиқлол маблағгузориҳои соҳаи тандурустиро ҳамасола зиёд карда, то 2,1 миллиард сомонӣ расонидааст.

Дар ин давра зиёда аз 1300 муассисаи нави тиббӣ бунёд гардида, қариб 25 ҳазор кадрҳои дорони маълумоти олии ва 147 ҳазор нафар кормандони миёнаи тиббӣ тайёр карда шудаанд.

Ҳоло дар соҳаи тандурустии кишвар қариб 110 ҳазор нафар кормандон фаъолият мекунанд, ки аз онҳо 75 ҳазор нафарашон табибон ва кормандони миёнаи тиббӣ буда, беш аз 68 фоизро занон ташкил медиҳанд.

Бо истифода аз фурсат, ба ҳамаи кормандони соҳаи тандурустӣ, махсусан, ба табибон ва ҳамшираҳои шафқат, ки дар шабу рӯзҳои авҷи бемории сироятӣ коронавирус ба савганди касбии худ содик монда, барои табобати мардуми Тоҷикистон софдилона заҳмат кашиданд ва ҷони ҳазорон нафар хамватаномонро аз марг начот доданд, бори дигар сипосу миннатдорӣ самимӣ баён менамоем.

Ҳамчунин, ба қуллӣ сокинони кишвар, ки дар ҷунин давраи душвору вазнин сабру таҳаммул нишон дода, ба воҳимаву таҳлуқа наафтаганд, баръакс, муттаҳид шуда, эҳтирому иззати ҳамдигарро ба ҷо оварданд, табибон ва оилаҳои онҳоро дастгирӣ карданд ва баробари Ҳукумат заҳмат кашиданд, инчунин, ба соҳибкорони ватандӯст ва дигар шахсонӣ саҳаватпеша, ки ба муассисаҳои тандурустӣ, табибон ва оилаҳои камбизоат бо таҷҳизоти тиббӣ, доруворӣ ва маводи ғизоӣ кумак расониданд, сипоси бепоян мегӯям.

Мо имрӯз шукрона мекунем, ки аз оғози моҳи январ дар кишварамон бемории сироятӣ COVID-19 аз байн рафтааст.

Лекин ин ҷунин маънӣ надорад, ки мо ба саломатии худ ва атрофиёнамон бепарвоӣ зоҳир намоем, балки ҷун пештара бояд хушёр бошем, ба қоидаҳои беҳдошти шахсӣ ва ҷамъиятӣ эътибори ҷиддӣ диҳем ва ҳамдигарро эҳтиёт кунем.

Дар соли 2020 аз ҳисоби маблағҳои бучетӣ барои муассисаҳои тиббӣ дар ҳаҷми қариб 1 миллиард сомонӣ таҷҳизоти зарури, доруворӣ ва маводи муҳофизатӣ харидорӣ карда шуд.

Дигар самти афзалиятноки соҳаи тандурустӣ ба талаботи замони муосир мутобиқ гардонидани шароити муассисаҳои тиббӣ мебошад.

Бо ин мақсад, дар соли 2020-ум 108 иншооти нави тандурустӣ бунёд ва 283 иншоот аз таъмири асосӣ бароварда шуд.

Тахлилҳо нишон медиҳанд, ки солҳои охир сироятӣ бо барангезандагони ҳар гуна беморӣ ба яке аз мушкилоти асосии соҳаи тандурустӣ табиӣ ёфтааст.

Аз ин лиҳоз, Вазорати тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳолиро зарур аст, ки масъалаи таъсиси Маркази ҷумҳуриявӣи микробиология ва вирусшиносиро мавриди омӯзиш қарор дода, пешниҳодҳои худро оид ба ҳалли ин масъала ба Ҳукумати мамлакат манзур намояд.

Соли 2020 барои тақвият бахшидани дастгирии иҷтимоии нафақахӯрону маъҷубон, кӯдакони ятим ва оилаҳои камбизоат як қатор чораҳои судманд роҳандозӣ гардида, ба зиёда аз 700 ҳазор нафар сокинон аз гурӯҳҳои осебпазирӣ ҷомеа ба маблағи беш аз 250 миллион сомонӣ кумакҳои иловагӣи иҷтимоӣ пардохта шуданд.

Ҳукумати кишвар ба масъалаи хифзи саломатӣ ва нигоҳубини ятимону маъҷубон ва пиронсолону бепарасторон мунтазам ғамхорӣ зоҳир карда, барои беҳтар сохтани шароити иҷтимоии онҳо тадбирҳои саривақтиро амалӣ менамояд.

Бо мақсади идомаи тадбирҳои Ҳукумати мамлакат дар самти дастгирии давлатии гурӯҳҳои осебпазирӣ аҳоли, пешниҳод менамоем, ки аз 1-уми сентябри соли 2021 нафақаи маъҷубон аз синни кӯдакӣ, ки дар асоси қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таъмини нафақаи шахравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва «Дар бораи нафақаҳои суғуртавӣ ва давлатӣ» таъйин шудааст, ба андозаи 20 фоиз зиёд карда шавад.

Нафақаи кӯдакони маъҷуби то 18-сола, ки дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи нафақаҳои суғуртавӣ ва давлатӣ» таъйин шудааст, ба андозаи 20 фоиз, инчунин, нафақаи маъҷубони гурӯҳи яқум, ки дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи нафақаҳои суғуртавӣ ва давлатӣ» таъйин гардидааст, ба андозаи 50 фоиз баланд бардошта шавад.

Ин иқдом имкон медиҳад, ки шароити иҷтимоии қариб 100 ҳазор нафар шахравандон аз гурӯҳҳои осебпазирӣ зи-кршуда беҳтар гардад.

Дар ин замина, ба Ҳукумати мамлакат супориш дода мешавад, ки барои бунёди се мактаб – интернати Президентӣ барои ятимони қулл дар вилоятҳои Хатлону Суғд ва шаҳри Душанбе чораҷӯӣ намояд.

Зарур аст, ки дар ин муассисаҳо мисли мактабҳои байналмилалӣи Президентӣ шароити беҳтарини тахсил ва зиндагӣ муҳайб карда шавад.

Кумитаи меъморӣ ва сохтмон яққо бо Дирексияи сохтмони иншооти ҳукуматӣ то аввали моҳи октябр лоиҳаи ин муассисахоро таҳия ва барои мувофиқа ба Роҳбари давлат пешниҳод намояд.

Вобаста ба ин, ба Ҳукумати мамлакат, Вазорати маориф ва илм, раисони вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо ва роҳбарони муассисаҳои таълимӣ супориш дода мешавад, ки барои соҳибкасбу соҳибхонар гардидани ҳар як ятими қулл, соҳиби ҷойи қор ва зиндагии мустақилона шудани онҳо тамомӣ тадбирҳои заруриро амалӣ намоянд.

Дар сиёсати давлату Ҳукумати Тоҷикистон танзими муносибатҳои меҳнатӣ, рушди бозори меҳнат ва бо шуғл таъмин намудани аҳоли мавқеи асосӣ дорад.

Вале бояд гуфт, ки тибқи таҳлилҳо сатҳи касбияти қорғанон ҳанӯз ба талаботи бозори меҳнат ҷавобгӯӣ набува, ин масъала ба ислоҳоти ҷиддӣ ниёз дорад.

Дар қараёни ислоҳот як масъаларо ба эътибор бояд гирифт, ки имрӯз дар

ПАЁМИ

ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН, ПЕШВОИ МИЛЛАТ МУҲТАРАМ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН БА МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН «ДАР БОРАИ САМТҲОИ АСОСИИ СИЁСАТИ ДОХИЛӢ ВА ХОРИҶИИ ҶУМҲУРӢ»

26.01.2021, ШАҲРИ ДУШАНБЕ

Тоҷикистон зарурат ва талабот барои ҷорӣ намудани омӯзиши садҳо ихтисоси дигар вучуд дорад.

Холо дар кишвар 62 муассисаи тахсилоти ибтидоии касбӣ аз рӯи 97 ихтисос ва 5 маркази таълими калонсолон бо 41 филиал ва 21 намояндагӣ аз рӯи 93 касб кадрҳои коргарӣ тайёр мекунад.

Дар асоси дастури мо имсол дар заминаи литсею коллеҷҳои техникӣ боз 47 маркази ҳунарҳои миллий ва муосир барои омӯзиши 50 касбу ҳунар ба фаъолият шурӯъ менамояд.

Аммо аз рӯйи маълумот қисми зиёди таҷҳизоти таълимӣ дар ин муассисаҳо фарсуда гардида, истифодаи таҷҳизоти технологияҳои муосир омӯзонидани намерада.

Илова бар ин, дар муассисаҳои тахсилоти ибтидоии касбӣ ва марказҳои таълими калонсолон китобҳои дарсӣ ва таҳассусӣ намерасанд.

Аз ин рӯ, барои ислоҳоти ҷиддӣ, азнавсозии низомии таълим ва таҳкими заминаҳои моддӣ ва техникаи муассисаҳои тахсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ чораҳои мушаххас андешида шаванд.

Ҳамзамон бо ин, ба вазоратҳои меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли, маориф ва илм супориш дода мешавад, ки барои таҷдиди назар кардани барномаву нақшаҳои таълими касбҳои коргарӣ ва ҳунарҳои мардумӣ ва таъмини муассисаҳои зикршуда бо китобҳои дарсӣ чораҳои зарурӣро ба роҳ монанд.

Вобаста ба ин, зарур мешуморам, ки ба ҳар як муассисаи тахсилоти ибтидоии касбӣ аз ҳисоби аъзои Ҳукумат, вакилони парламент, роҳбарони соҳору мақомоти марказӣ ва шаҳру ноҳияҳо якнафарӣ ба ҳайси сарпараст вобаста карда, дар зарфи ду соли оянда тамоми мушкilotи масъалаҳои ҷойдоштаи онҳо ҳаллу фасл карда шаванд.

Дар сиёсати иҷтимоии давлату Ҳукумати Тоҷикистон ба масъалаи баланд бардоштани мақоми занону бонувон дар ҳаёти ҷомеа диққати ҷиддӣ дода мешавад.

Мувофиқи натиҷаҳои интиҳоботи соли 2020 ба Маҷлиси миллий Маҷлиси Олӣ 8 нафар занон ё 25,8 фоиз ва Маҷлиси намоёндогон 15 нафар ё 23,8 фоиз интихоб шуданд, ки нисбат ба интиҳоботи гузашта қариб 4 фоиз зиёд мебошад.

Шумораи занон дар маҷлисҳои вакилони халқи шаҳри Душанбе ба 41,5 фоиз, вилоятҳои Хатлон қариб 35 фоиз, Суғд беш аз 33 фоиз, Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон зиёда аз 34 фоиз ва шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ қариб 30 фоиз расидааст.

Занону бонувони лаёқатманд ва соҳибқасбу баландихтисос ба хизмати давлатӣ ва идоракунии давлат торафт бештар ҷалб гардида истодаанд.

Ба ҳолати якуми январи соли 2021 аз шумораи умумии 19210 нафар хизматчиёни давлатӣ 4485 нафар ё 23,4 фоизро занон ташкил медиҳанд.

Саҳми занон дар рушди соҳаҳои илму маориф ва тандурусти мамлакат торафт афзуда истодааст. Имрӯз дар соҳаи маорифи кишвар 73 фоиз ва тандурусти хифзи иҷтимоии аҳоли қариб 68 фоизро занону бонувон ташкил медиҳанд.

Фаъолияти бонувон дар соҳаи кишоварзӣ ва рушди иқтисодиёти кишвар низ назаррас буда, ҳоло шумораи роҳбарони хоҷаҳои деҳқонӣ аз ҳисоби занон 35600 нафар ва занони соҳибкор 77400 нафарро ташкил медиҳад.

Чудо намудани қарз яке аз василаҳои бехтар намудани шароити иқтисодии занон ва оилаҳо мебошад. Соли 2020 ба занону бонувони соҳибкор ба маблағи 2

миллиарду 100 миллион сомонӣ қарз дода шудааст.

Ҳукумати мамлакат ташаббусҳои занону бонувони кишварро минбаъд низ дастгирӣ карда, ба хотири ҷалби бештари онҳо ба вазифаҳои роҳбарикунанда тadbирҳои иловагиро амалӣ мегардонад.

Бо ин мақсад, ба Кумитаи кор бо занон ва оила супориш дода мешавад, ки лоиҳаи қарори Ҳукумати мамлакатро дар бораи «Стратегияи миллии фаъолгардонии нақши занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2030» ва нақшаи амалисозии онро барои солҳои 2021-2025 таҳия ва пешниҳод намояд.

Чавонони мо дар рушди тамоми соҳаҳои иқтисодиву иҷтимоии кишвар саҳми бисёр арзишманд гузошта, нақши онҳо аз иштирок дар бунёди иншооти азими мамлакат то хизмати содиконо дар сафҳои Қувваҳои Мусаллаҳ — хифзи сарҳади давлатӣ, суботи оромии давлат ва ҳаёти ошоштаи мардуми Тоҷикистон арзандаи таҳсин ва боиси ифтихори ҳар яки мо мебошад.

Солҳои охир саҳми чавонон дар рушди варзиш ва оммавигардонии он ва тарғиби тарзи ҳаёти солим дар миёни аҳли ҷомеа назаррас мебошад.

Агар то соли 1991 дар мамлакат ҳамагӣ қариб ҳазор иншооти варзиш фаъолият дошта бошад, пас соли 2020 шумораи онҳо ба 10220 расонида шуд.

Яъне шумораи иншооти варзиш дар даврони соҳибистиклолӣ беш аз нӯҳ баробар зиёд гардидааст.

Танҳо соли 2020, яъне соли пандемия ва шароити мушкили иқтисодиву молиявӣ барои наврасону чавонон дар шаҳру ноҳияҳои кишвар 147 иншооти варзиш бо ҳарчи 1 миллиарду 63 миллион сомонӣ сохта, ба истифода дода шудааст.

Мо ба хотири ҳавасманд намудани варзишгарон соли 2015 Чоиҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар соҳаи варзиш таъсис додем, ки то имрӯз қариб 200 нафар варзишгари чавон соҳиби он гардидаанд.

Мо минбаъд низ ба рушди соҳаи варзиш, оммавигардонии он, ташаккули тарзи ҳаёти солим ва ҷалби боз ҳам бештари чавонон ба ҳаёти сиёсии ҷомеа, баланд бардоштани майлу рағбати онҳо ба илмомӯзӣ ва навоарӣ, дарёфту дастгирӣ кардани истеъодҳои чавон ва бунёди инфрасохтори замонавии муҷахҳаз бо лавозимоти зарурӣ барои чавонон диққати аввалиндарача медиҳем.

Мо бояд ба рушди забони шево ва шоиронаи тоҷикӣ низ эътибори аввалиндарача диҳем. Чунки забони давлатӣ яке аз сарватҳои муқаддас ва гаранбаҳотарини мо мебошад.

Дар шароити ҷаҳонишавӣ, яъне таҳҷуми фарҳангиву забонӣ моро зарур аст, ки баробари омӯзиши забонҳои хориҷӣ, аз ҷумла русӣ ва англисӣ барои пешрафти забони тоҷикӣ ва тавсеаи доираи истифодаи он мунтазам кӯшиш ва ғамхорӣ намоем.

Хотирнишон месозам, ки ин вазифаи ҳар як фарди ватандӯст, аз ҷумла, падару модарон, омӯзгорон, аҳли маориф, илм, зиёиёни кишвар, қармондони воситаҳои ахбори омма ва адибону олимони мамлакат мебошад.

Тоҷикон фарҳанги бисёр ғани ва таърихи басо пурифтихори бостонӣ доранд.

Масалан, танҳо таърихи 5500-солаи Саразм, ки аз ҷониби олимони сатҳи ҷаҳонӣ, марказҳои муътабарии илми дунё ва созмони бонуфузи байналмилалӣ ЮНЕСКО эътирофу тасдиқ шудааст, далали раднопазир ва бебаҳси қадимӣ будани миллати тоҷик мебошад.

Арҷ гузоштан ба фарҳангу таърихи бо-

стонии миллат ва омӯхтани он, инчунин, аз худ кардани мероси ҷовидонаи садҳо ва ҳазорон нафар фарзандони фарзонаи халқамон, яъне шоирону адибон ва олимону мутафаккирони барҷастаи миллат вазифаи ҳар як соҳибватан мебошад.

Мо ба хотири хифзи ёдгориҳои таърихӣ ва таъмири нигоҳдории онҳо ҳеле қорҳои созандаро оғоз кардаем ва кӯшиш дорем, ки тавассути созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ мероси моддӣ ва ғайримоддӣи кишварамонро ба аҳли олам ҳарчи бештар муаррифӣ намоем.

Вобаста ба ин, вазоратҳои маориф ва илм, фарҳанг ва Академияи миллии илмҳо вазифадоранд, ки ҷихати омӯхтани таърих ва мероси маънавии халқи тоҷик тadbирҳои зарурӣ андешида, омӯзиши ҳатмии таърихи халқи тоҷик, забони давлатӣ ва ҷуғрофияи Тоҷикистонро дар муассисаҳои таълимашон ба забони ақалиятҳои миллии дуруст ба роҳ монанд ва китобҳои дарсиро барои ин муассисаҳо сари вақт таҳия, тарҷума ва дастрас созанд.

Ҳозирини гиромӣ!

Соли сипарӣшуда ҳаёти нави Маҷлиси миллий ва Маҷлиси намоёндогон Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон интихоб гардида ва ман дар нахустичлосияҳои онҳо иштирок карда, фикру мулоҳизаҳои худро оид ба рушду тақмили қонунгузорӣ ва таҳкими минбаъдаи фаъолияти парламент иброз намуда будам.

Бовар дорам, ки вакилони халқ тавассути қабули қонуну қарорҳо дар пешрафти ҷомеа минбаъд низ саҳми худро мегузоранд.

Вале фаъолияти онҳо набояд бо қабули қонуну қарорҳо маҳдуд гардад. Яъне вакилон вазифадоранд, ки дар ҳамкорӣ бо мақомоти татбиқкунандаи қонунҳо ҷихати ба талаботи рӯз мутобиқ намудани онҳо саҳм гузоранд ва бо истифода аз ҳуқуқи ташаббуси қонунгузорӣ лоиҳаи қонунҳои ба талаботи рушду пешрафти ҷомеа мувофиқро омода ва пешниҳод намоянд.

Итминон дорам, ки мақоми олии қонунбарори кишвар таҷрибаи гузаронидани муҳокимаҳои парламентариро тақвият бахшида, дар ин раванд қонунҳо, амалияи татбиқи онҳо, барномаҳои иҷтимоиву иқтисодӣ ва дигар масъалаҳои мубрами рӯзро баррасӣ карда, дар пешрафти ҳаёти ҷомеа саҳми арзишманд мегузорад.

Дар баробари ин, вакилони ҳамаи сатҳҳо — аз аъзои Маҷлиси миллий ва вакилони Маҷлиси намоёндогон сар карда, то вакилони маҷлисҳои маҳаллӣ ва ҷамоатҳо ҳамчун шаҳрвандони кишвар, пеш аз ҳама, худашон бояд фаъол ва ташаббускор ташкилотҷӣ бошанд, нақши худро дар таҳкими рукнҳои давлатдорӣ софдилона иҷро намоянд, дар вуъбат додани қорҳои фаҳмондадиҳӣ ва ободониву созандагӣ дар ҳавзаҳои интиҳоботии худ ва амалӣ намудани сиёсати давлат дар маҳалҳо саҳми содикоनावу ватандӯстона гузоранд.

Ман дар воҳурӣ бо судяҳо моҳи ноябри соли 2019 вобаста ба масъалаҳои таъмини қонуният ва адолати судӣ, тарбияи кадрҳои қордону поквичдон ва дорони сатҳи баланди касбият, роҳ налодан ба кирдорҳои коррупсионӣ ва бартарафсозии баъзе камбудҳои дар фаъолияти мақомоти судӣ ҷойдошта ибрази андеша карда будам.

Аз ин рӯ, роҳбарияти Суди Олӣ ва Суди Олии иқтисодӣ бояд ба масъалаҳои баланд бардоштани малакаи касбии судяҳо, тайёр намудани интиҳобу ҷобачогузории дурусти кадрҳо эътибори ҷиддӣ диҳанд.

Вазъи тағйирёбандаи ҷаҳони имрӯза ва хусусияти устувор пайдо намудани зухуроти ҳатарноки замони муосир, аз ҷумла терроризму экстремизм, қочоқи

силоҳ, гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддир, киберҷиноятҳо ва дигар ҷиноятҳои фаромиллӣ, ки башариятро ба ташвиш овардаанд, моро водор месозад, ки ба масъалаҳои таъмини амнияти кишварамон диққати аввалиндарача диҳем.

Зеро пайравони созмонҳои террористиву экстремистӣ барои ноором соختани вазъият дар ҷомеа ва тафриқаандозиву барангехтани низоҳҳои диниву мазҳабӣ кӯшиш карда, барои гумроҳ соختани сокинони мамлакат, баҳусус, чавонон ва ба созмонҳои манъшуда ҷалб намудани онҳо аз шабакаҳои интернетӣ васеъ истифода мебаранд.

Таъкид месозам, ки хоинони миллат ва хоҷаҳои хориҷии онҳо то ҳанӯз аз нақшаҳои нопоку ғаразноки худ, ки ибтидои солҳои 90 — ум доштанд, даст накашидаанд.

Онҳо то ба ҳол аз хориҷи кишвар бо тамоми роҳу воситаҳои кӯшиш карда истодаанд, ки ҷомеаи моро ноором сохта, фарҳангу мазҳабӣ бегонаро ба сари мардуми мо таҳмил кунанд.

Мардуми шарифи Тоҷикистон, маҳсусан, чавонони бонангу номуси кишвар инро набояд фаромӯш кунанд ва бояд ҳамеша хушрӯ зирак бошанд.

Тавре ки ман борҳо таъкид карда будам, фаъолияти ҷунун равияҳои экстремистӣ, радикалӣ ва хурофотпарастӣ яке аз омилҳои асосии ҳатарзо барои имрӯзу фардои Тоҷикистон ва дигар кишварҳои минтақа ба шумор меравад ва аз мо андешидани чораҳои муштарақро талаб менамояд.

Бо мақсади идомаи қорҳо дар ин самт, Прокуратураи генералӣ вазифадор карда мешавад, ки лоиҳаи нави «Стратегияи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба муқовимат ба терроризм ва экстремизм барои солҳои 2021-2025»-ро таҳия ва ба баррасии Ҳукумат пешниҳод намояд.

Мо борҳо эълон намудаем, ки Тоҷикистон дар арсаи мубориза бар зидди терроризму экстремизм, қочоқи силоҳ, маводи муҳаддир, киберҷиноятқорӣ ва дигар ҷиноятҳои муташаққили фаромиллӣ шарикони табиӣ давлатҳо ва созмонҳои байналмилалӣ муштарақӣ мебошад.

Аз ин рӯ, Прокуратураи генералӣ, вазорати қорҳои дохилӣ ва Кумитаи давлатии амнияти миллии зарур аст, ки ҳамкориро бо соҳторҳои марбут ба давлатҳои хориҷӣ ва минтақавию байналмилалӣ дар ин самт тақвият бахшанд.

Коррупсия зухуроти номатлуб ва барои ҷомеа ҳатарнок ба ҳисоб рафта, мубориза бар зидди он вазифаи асосии мақомоти давлатӣ, ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ҳар як сокини кишвар мебошад.

Аз ин лиҳоз, барои пешгирӣ кардани кирдорҳои коррупсионӣ, фароҳам овардани фазои оштинопазир ба он ва ба ин раванд ҷалб намудани тамоми мақомоти давлатӣ, воситаҳои ахбори омма ва ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ аз ҷониби субъектҳои мубориза бар зидди коррупсия бояд ҷорачӯӣ карда шаванд.

Ҳукумати Тоҷикистон бо дарназардошти вазъи мураккаби минтақа ба таҳкими доими хифзи сарҳад, маҳсусан, сарҳади Тоҷикистону Афғонистон диққати аввалиндарача дода, барои пешгирӣ кардани қочоқи маводи муҳаддир, силоҳ, адабиёти экстремистӣ ва дигар ҷиноятҳои фаромиллӣ дар ҳатти сарҳади давлатӣ тadbирҳои зарурӣ менамояд.

Хотирнишон месозам, ки ин тadbирҳо на танҳо ба химояи манфиатҳои кишвари мо, балки ба оромиву суботи кишварҳои дуру наздик, баҳусус, кишварҳои минтақа низ мусоидат менамоянд.

ПАЁМИ

ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН, ПЕШВОИ МИЛЛАТ МУҲТАРАМ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН БА МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН «ДАР БОРАИ САМТҶОИ АСОСИИ СИЁСАТИ ДОҲИЛӢ ВА ХОРИҶИИ ҶУМҲУРӢ»

26.01.2021, ШАҲРИ ДУШАНБЕ

Вобаста ба ин, Кумитаи давлатии амнияти миллии вазифадор карда мешавад, ки дар ҳамкорӣ бо дигар сохторҳои низомӣ ва мақомоти хифзи ҳуқуқи кишвар чихати химояи устувори сарҳади давлатӣ ва дар сатҳи баланд нигоҳ доштани омодабошии ҷангии ҷузъу томҳои Қӯшунҳои сарҳадӣ пайваста ҷораҷӯӣ карда, назоратро дар ин самт боз ҳам ҷоннок намояд.

Вазӣ имрӯзаи ҷаҳон ва минтақа моро водор месозад, ки ба масъалаи таъминоти Кувваҳои Мусаллаҳи кишвар беш аз ҳар вақти дигар тавачҷуҳи ҷиддӣ диҳем.

Зеро вазиғаи аз ҳама муҳим — химояи марзу буми давлат, таъмини амнияти давлату миллат ва хифзи суботу оромии ҷомеа, пешгирӣ ва барқарор кардани ҳама гуна таҳдиду хатарҳои берунӣ, таъмини волюияти қонун ва тартиботи ҷамъиятӣ ба зиммаи Кувваҳои Мусаллаҳ ва мақомоти хифзи ҳуқуқ вогуздор гардидааст.

Тақвияти иқтидори мудофиавии кишвар ва омодабошии ҷангӣ аз тийёр кардани кадрҳои соҳибқасбу содик ба халқу давлати худ, рӯҳияи ватандӯсту ватанпарастӣ ва худшиносӣ худогоҳии хизматчиёни ҳарбӣ вобаста мебошад.

Дар даврони истиқлоли давлатӣ дар дохил ва хориҷи кишвар зиёда аз даҳ ҳазор нафар ҷавонони мо дар муассисаҳои таълими низомӣ таҳсил намуда, ҳамчун афсар дар ҷузъу томҳои гуногуни Кувваҳои Мусаллаҳ ба Ватан — Модар содикона хизмат карда истодаанд.

Имрӯз низ ҳазорҳо нафар ҷавонони мо дар ҷунин муассисаҳо таҳсил доранд.

Дар баробари ин, моро зарур аст, ки бо дарназардошти шароити имрӯза Кувваҳои Мусаллаҳи худро азнавсозӣ кунем ва онҳоро бо техникаву лавозимоти пешрафтаи ҳарбӣ таъмин намоем.

Таъкид месозам, ки дар ҳолати тайёрии доимии ҷангӣ қарор доштани Кувваҳои Мусаллаҳ қаророти воқеии химоя кардани давлат аз ҳама гуна таҳдиду хатарҳо мебошад.

Аз ин рӯ, аз ҷониби Вазорати мудофиа барои таҳия ва роҳандозии барномаҳои давлатӣ оид ба рушди саноати мудофиаи кишвар, тақвият бахшидан ба фаъолияти корхонаҳои саноатӣ дар самти истеҳсоли амволи маҳсус ва таъмири техникаи ҳарбӣ, инчунин, таъмин намудани Кувваҳои Мусаллаҳи кишвар бо силоҳу лавозимоти муосири ҷангӣ бояд тадбирҳои зарурӣ амалӣ карда шаванд.

Вазорати мудофиа, инчунин, вазифадор карда мешавад, ки қорро бо захираҳои сафарбарии ҳайати эҳтиётӣ тақвият бахшида, омӯзонидани онҳоро аз рӯи ихтисосҳои кайди ҳарбӣ дар шаҳру ноҳияҳо ба роҳ монанд ва чихати баланд бардоштани омодагии ҳарбии захираҳои сафарбарӣ, гузаронидани ҷамъомадҳои ҳарбӣ, таълими ҷангӣ ва машқҳои низомӣ бо истифода аз тарзу усулҳои муосир аҳамияти аввалиндараҷа диҳад.

Роҳбарони вазорату сохторҳои низомӣ ва мақомоти хифзи ҳуқуқро зарур аст, ки муҳайё кардани шароити мусоиди хизмат ва зиндагӣ, мунтазам баланд бардоштани сатҳи касбияти афсарон, омодабошии ҷангӣ, омӯзиши касбии хизматчиёни ҳарбӣ, тарбияи онҳо дар рӯҳияи садоқат ба Ватан, риояи қатъии интизоми хизматӣ, талаботи оинномаҳои ҳарбӣ, мубориза бо ҳама гуна ҳуқуқвайронкунонӣ, маҳсусан, кирдорҳои коррупсионӣ ва интиҳобу ҷобачогузори дурусти кадрҳоро таъмин намоянд.

Вакилони муҳтарам!

Дар даврони соҳибистиклолӣ

Тоҷикистон бо 178 кишвари ҷаҳон робитаҳои дипломатӣ барқарор карда, узви фаъоли созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ ва минтақавӣ гардид.

Дар ин замина муносибатҳои дӯстона ва ҳамкорӣ мо, пеш аз ҳама, бо ҳамсояҳои наздикомон — кишварҳои Осиёи Марказӣ, ҳамчунин, Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, ки дар низомӣ муносибатҳои байнидавлатии Тоҷикистон мақоми ҳосса доранд, дар ҳамаи самтҳо тақвият ёфта истодаанд ва мо ин сиёсатро дар оянда низ густириш медиҳем.

Масъалаҳои таҳкиму густириши ҳамкорӣҳои гуногунҷанба бо шарикони стратегӣ ва рушди мо — Федератсияи Россия, Ҷумҳурии Мардуми Чин, Иттиҳоди Аврупо ва Иёлоти Муттаҳидаи Амрико ҷун ҳамеша дар сарҳати авлавиҷаҳои сиёсати хориҷии Тоҷикистон боқӣ мемонанд.

Мо, ҳамчунин, мутобиқ бо ҳадафҳои дарозмуддати стратегӣ худ муносибатҳои дӯстона ва ҳамкорӣҳои барои ҷонибҳо судмандро бо кишварҳои ба мо дӯсту хайрхоҳи ҷаҳони ислом, Ховари Миёна, Осиёи Ҷанубӣ, Ҷануби Шарқӣ, Уқёнуси Ором, Африқову Амрико ба роҳ монда, рушду тавсеа хоҳем бахшид.

Қобили зикр аст, ки Ҳукумати Тоҷикистон аз соли 2007 ислоҳоти низомӣ рафтуомади шаҳрвандони хориҷиро идома дода, ҳоло барои шаҳрвандони 112 кишвар тартиби содаи таҳия ва ба расмият даровардани равонидро муқаррар кардааст.

Зарур аст, ки чихати ҷалби бештари сайёҳон ва сармоягузори хориҷӣ ин раванд боз ҳам тақмил дода шавад. Мо муносибатҳои шарикиро бо ҷомеаи ҷаҳонӣ дар ҷорҷӯи созмонҳои байналмилалӣ минтақавӣ роҳандозӣ намуда, рушди ҳамкорӣҳоро дар ин самт идома хоҳем дод.

Дар ин робита, мо ҳамкориро бо Созмони Миллали Муттаҳид ва ниҳодҳои таҳассусии он, Созмони ҳамкорӣи Шанхай, Созмони Аҳдномаи амнияти дастҷамъӣ, Созмони амният ва ҳамкорӣ дар Аврупо, Созмони ҳамкорӣи иқтисодӣ ва Созмони ҳамкорӣи исломӣ, ҳамчунин, бо шарикони рушд ва ниҳодҳои молиявии байналмилалӣ минтақавӣ идома ва густириш медиҳем.

Соли ҷорӣ Тоҷикистон раёсатро дар сохторҳои бонуфузи минтақавӣ — Созмони ҳамкорӣи Шанхай ва Созмони Аҳдномаи амнияти дастҷамъӣ ба уҳда дорад. Имсол аз таъсисёбии Созмони ҳамкорӣи Шанхай бист сол сипарӣ мегардад.

Тоҷикистон ҳамчун яке аз муассисони Созмони ҳамкорӣи Шанхай аз рӯзҳои аввали таъсис ёфтани он дар пешрафту такомули ин созмон саҳми босазо гузошта истодааст. Тоҷикистон ба тӯфайли татбиқи пайгиронаи сиёсати хориҷии худ тавонист, ки то имрӯз дар баррасӣ ва ҳалли мушкилоти гуногуни глобалӣ низ саҳми назаррас гузорад.

Дар ин замина, Тоҷикистон дар арсаи байналмилалӣ ба ҳайси кишвари пешбар дар ҳалли масоили мубрами амниятӣ, обу экология ва тағйирёбии иқлим эътироф гардидааст.

Хифзи сулҳу субот ва таъмини амнияти пайдор дар минтақаи Осиёи Марказӣ, тавре ки борҳо таъкид карда будам, дар сарҳати авлавиҷаҳои калидии сиёсати хориҷии давлати мо қарор дорад.

Пӯшида нест, ки Тоҷикистон дар ҳатти пеши мубориза бар зидди таҳдиду хатарҳои замони муосир қарор дошта, дар таъмини амнияти минтақа нақши муҳим дорад.

Аз ин лиҳоз, мо минбаъд низ бо

кишварҳои минтақа ва ҳамҷавор, аз ҷумла бо Ҷумҳурии Исломии Афғонистон ва дигар шарикони худ ҳамкорӣи зичу судмандро дар соҳаи амният идома хоҳем дод.

Мо итминон дорем, ки ба суботу амнияти пайдор дар Ҷумҳурии Исломии Афғонистон метавон танҳо аз тариқи раванди сулҳе расид, ки аз ҷониби Ҳукумати Афғонистон ва мардуми он идора, назорат ва пеш бурда мешавад.

Идомаи муаррифии шоистаи нақшаҳои бунёдқорона, иқдомҳои сулҳҷӯёна ва азму ниҷаҳои неку созандаи Тоҷикистон дар арсаи ҷаҳонӣ, ҳамчунин, ҳузури фаъоли кишвари мо дар раванди ҳаллу фасли мушкилоти олами муосир аз ҷумлаи ҳадафҳои мебошанд, ки барои расидан ба онҳо минбаъд низ кӯшиш ба харҷ хоҳем дод.

Ба ин манзур, мо дар оянда низ фаъолияти байналмилалӣ худро мутобиқ ба муқаррароти Консепсияи сиёсати хориҷии давлатамон бо саъю талоши бештар идома хоҳем дод.

Ҳамватанони азии!

Муҳтарам аъзои Маҷлиси миллий ва вакилони Маҷлиси намояндагон!

Ҳадафи олии давлат ва Ҳукумати мамлакат таъмин намудани рушди устувори иқтисодии кишвар тавасути баланд бардоштани самаранокӣ истифодаи захираву имкониятҳои мавҷуда, дарёфти манбаъҳои нави рушд, таракқи додани соҳаҳои илму маориф, тандурустӣ, инкишофи неруи инсонӣ ва бо ҳамин роҳ мунтазам бештар кардани сатҳу сифати зиндагии мардуми шарифи Тоҷикистон мебошад.

Дар ин раванд, таҳким бахшидан ба нуфузу обрӯи Тоҷикистон дар арсаи байналмилалӣ низ аз ҷумлаи ҳадафҳои муҳимтарини мо ба ҳисоб меравад.

Ин ҳадафҳо, дар навбати аввал, аъзои Ҳукумат, вакилони мардумӣ, роҳбарони ҳамаи сохтору мақомоти давлатӣ, аз ҷумла тамоми хизматчиёни давлатӣ, инчунин, соҳибқорону шахсон саховатпеша ва ҳар як фарди бонангу номуси кишварро вазифадор месозанд, ки дар роҳи бунёди давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ, иҷтимоӣ ва пешрафтаи Ватани маҳбубамон сарҷаму муттаҳид бошанд.

Соли 2021 барои Тоҷикистони азиямон соли маҳсус, яъне ҷашни бузурги сисолагии истиқлоли давлатӣ мебошад.

Бо мақсади истиқболӣ сазовори ин санаи муқаддаси таърихӣ бо қарори Ҳукумати мамлакат нақшаи ҷорабинҳои ободониву созандагӣ қабул гардидааст.

Аъзои Ҳукумат ва роҳбарони идораву сохторҳои, ки ба шаҳру ноҳияҳо вобаста шудаанд, раисони вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо ва ҷамоатҳои шаҳраку дехот вазифадоранд, ки иҷрои саривақтӣ ва босифати ҷорабиниҳои тибқи нақша пешбинишударо таъмин намоянд.

Бори дигар таъкид месозам, ки вазиғаи асосии ҳар яке мо — аз Роҳбари давлат сар карда, то вакилони мардум, аъзои Ҳукумат, роҳбарони ҳамаи сохтору мақомоти давлатӣ ва тамоми хизматчиёни давлатӣ — содикона хизмат кардан ба халқи азизи Тоҷикистон, ҳамеша ва дар ҳама ҳолат дар паҳлуи халқ будан аст.

Соли 2020 бо тамоми мушкилотаи собит намуд, ки мо барои боз ҳам бештар зистан, обод намудани Ватани азизамон ва таракқи додани давлати соҳибистиклоламон неру, имконият, таҷриба, шароит ва захираҳои заруриро дорем.

Мо бояд ташаббусқору ташкилотҷӣ бошем ва саҳми бевоситаи худро дар

ободии мулки аҷдодӣ гузорем.

Яъне қорро ба хоитири ободии Ватани маҳбубамон тарзе ташкил кунем, ки дар раванди созандагӣ ҳар як шаҳрванди мамлакат шарик ва саҳмгузор бошад.

Ман ба неруи созандаи тамоми мардуми шарифи мамлакат, аз ҷумла ҷавонони боғайрат ва занону бонувони ватандӯсту соҳибмаърифат эътимоди қомил дорам ва дилпуруна изҳор менамоем, ки мо ҳама якҷо бо захираҳои содиконаву ахлоқии худ то ҷашни муборакку муқаддаси сисолагии истиқлолу озодии Тоҷикистони маҳбубамон симои Ватани азизамонро то дурдастарини гӯшаву қанори он боз ҳам ободу зебо мегардонем.

Хурду бузурги мардуми кишвар бояд ҳамеша дар ёд дошта бошанд, ки дар шароити пуртазоду пурҳаводиси имрӯза химояи неъматӣ барои ҳар як инсонӣ баномус бузурғтарину муқаддас — истиқлолу озодӣ қори саҳлу осон нест.

Хифзи ин гавҳари бебаҳо аз ҳар яке мо саъю талош ва кӯшишу ғайрати шабонарӯзӣ, нангу номуси миллий, захираҳои содиконаву фидокорона ва муҳимтар аз ҳама, иттиҳоду сарҷамъӣ мехоҳад.

Дар шароити ниҳоят мураккабу ҳассоси ҷаҳони муосир мо бояд ҳамеша дар паҳлуи якдигар бошем ва ҳамдигарро дастгирӣ кунем, зеро ин хислати неқ ба мову шумо аз гузаштагони неқномамон ба мерос мондааст.

Мардуми шарифи тоҷик ин суннати неқи аҷдодиро соли гузашта, ки бисёр вазнину пурташвиш омад, бори дигар нишон доданд.

Тоҷикон яке аз миллатҳои қадимаи дунё ва дорони таърихи беш аз 6000-сола буда, ҳанӯз аз давраҳои бостонӣ соҳиби саводу қалам, девону дафтар, илмдӯсту адабпарвар, давлатсозу давлатдор, меъморӣ шаҳрсоз, шаҳрдору шаҳршинос, яъне фарҳангиву тамаддунсоз ва ободқору созанда ба шумор мераванд.

Мо ифтиҳор дорем, ки Тоҷикистон, барҳақ, ватани Наврӯз, Сада, Тиргон ва Меҳргон аст. Ҳар қадоме аз ин ҷашнҳои таърихи беш аз 6000-сола дорад. Ва ин далел низ боиси ифтиҳори мост, ки Наврӯзи бостонӣ имрӯз ҷашни ҷаҳонӣ гардидааст.

Мо — тоҷикон мероси гаронбаҳову ҷовидонаи ҳанӯз беш аз ҳазор сол қабл ба ёдгор гузоштаи ниёгони худро бе ягон мушкилӣ мехонем, мефаҳмем, барои тарбияи наслҳои навраси халқамон истифода мебарем ва ба мардуми олам муаррифи мекунем.

Халқи шарафманди тоҷик нангу номуси ватандорӣ ва хисси баланди миллий дорад ва бо ҷунин хислатҳои неку созандаи худ метавонад иқдомоти аз имрӯза ҳам бештарро амалӣ карда, Ватани муқаддаси худро ба кишвари ободу пешрафта ва ҳамқадами ҷаҳони муосир табдил диҳад.

Дар ин роҳи пурифтиҳор ба тамоми мардуми шарифи кишвар, ҳамаи шумо — вакилони халқ, аъзои Ҳукумат, падару модарони азиз, хизматчиёни ҳарбии Кувваҳои Мусаллаҳ ва қормандони мақомоти хифзи ҳуқуқ, аҳли зиё, ҷавонони далеру ғаюр ва бонувони ватандӯсту соҳибмаърифат саломативу хушбахтӣ, барору муваффақият ва ба Тоҷикистони маҳбубамон суботу оромӣ пайдор ва дастоварду пешравихон рӯзафзун орзумандам.

Саломату сарбаланд бошед, ҳамватанони азии!

ЧАМЪБАСТИ СОЛИ 2020 ВА ВАЗИФАҲОИ СОЛИ ЧАШНИ БУЗУРГ

Дар чаласаи Шӯрои навбатии олимони донишгоҳ, ки 25-уми январи соли 2020 шуда гузашт, хисоботи ректори донишгоҳ Амонзода Илхом Темур аз ҷониби муовини якум, муовини ректор оид ба таълим ва идораи сифати тахсилот, и.в. профессор Тошматов Маҳмуд Нейматович ба аҳли толор, ки аз устодону кормандони донишгоҳ иборат буданд, ироа гардид.

Аз хисобот маълум гардид, ки соли 2020 новобаста ба вазъи бавуқӯмадаи ҷаҳони муосир дар радифи солҳои қаблӣ барои Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон ҳамчун соли бобарор сабт гардид.

Татбиқи нуктаҳои асосии Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, иҷрои дастуру супоришҳои Сарвари давлат зимни вохӯриҳо бо ҷавонон, зиёиён ва аҳли ҷамоатчиғии мамлакат, инчунин, Қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати саноат ва технологияҳои нави Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҷиҳати амалӣ гардонидани сиёсати маорифпарваронаи давлату ҳукумат баҳри баланд бардоштани сифати таълиму тарбия дар донишгоҳ, тайёр кардани мутахассисони баландихтисоси ба талаботи бозори меҳнат рақобатпазир, афзун намудани дастовардҳои илмӣ ва ба ин васила сахмгузор будан дар пешрафти иқтисодиёт ва рушду нумӯи Тоҷикистони соҳибистиклол мусоидат намуд.

Агар фаёлияти ДТТ аз нигоҳи баланд бардоштани сифати тахсилот арзёбӣ карда шавад, дар ин самт донишгоҳ барои баланд бардоштани сатҳи сифати таълиму тарбия, ҷавобгӯ будани он ба стандартҳои байналмилалӣ тахсилоти олиии касбӣ тадбирҳои зарурӣ андешида, онҳоро зина ба зина амалӣ гардонда мавқеи худро дар фазои тахсилоти олиии касбӣ ва берун аз он баланд намуда истодааст. Агар дар соли 2018 ДТТ дар рейтинг байни 40 муассисаи тахсилоти олиии касбӣ ҷумҳурий ҷойи 12-умро ишғол намуда бошад, пас дар соли 2020 мақоми 8-умро ишғол намуд, ки нисбат ба соли 2018 чор зина боло мебошад.

Бо қарори Шӯрои аккредитатсионии Агентии мустақили рейтинг ва аккредитатсияи Ҷумҳурии Қазоқистон, аз 28 феввали соли 2020, №49 ду барномаи таълимии донишгоҳ ба муҳлати 5 сол ва як барномаи таълими ба муҳлати 3 сол соҳиби Шаҳодатномаи байналмилалӣ аккредитатсияи барномавӣ гардиданд.

Дигар дастоварди Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон дар соли сипаригашта бо назардошти ҷавобгӯ будан ба Стандартҳои Аврупоии Сифат таъмин намудани самтҳои асосии фаёлияти донишгоҳ бо низомномаҳо ва ҳуҷҷатҳои меъёрии таълимию методӣ мебошад. Бо супориши раёсати донишгоҳ дар ин муҳлат зиёда аз 60 низомнома ва ҳуҷҷатҳои меъёрии таълимию методӣ, аз ҷумла «Стратегияи рушди ДТТ то давраи соли 2030», «Сиёсати сифати маълумот», «Низомии дохилии баҳодихии сифати маълумот дар ДТТ», «Низомномаи тахияи барномаҳои таълимию», «Қоидаҳои риояи росткавлии академӣ» тахия гардида, дар Шӯрои олимони донишгоҳ тасдиқ карда шуданд, ки дар таърихи донишгоҳ нахустин мебошанд.

Баҳри баланд бардоштани низомии сифати тахсилот Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон дар соли 2020 аввалин маротиба «Низомномаи низомии баҳодихии дохилии сифати тахсилот дар ДТТ»-ро тахия намуда онро амалӣ намуда истодааст.

Раёсати донишгоҳ ба яке аз самтҳои афзалиятноки худ дар раванди баланд бардоштани сифати тайёр намудани мутахассисони баландихтисос ва рақобатпазир дар бозори озоди меҳнат дар таъмин намудани чараёни таълиму тарбия бо омӯзгорони дараҷа ва унвони илмидошта аҳамияти аввалиндараҷа

дода, дар ин самт низ ба дастовардҳои назаррас соҳиб гаштааст.

Иқтидори зехнии донишгоҳро 50% омӯзгорони дараҷаи унвони илмидошта ташкил медиҳад, ки ин ба меъёрҳои муқаррарнамуда барои МТОК мутобикат мекунад.

Боиси қайд аст, ки дар соли хисоботӣ омӯзгорони донишгоҳ баҳри баланд бардоштани сифати таълим аз усулҳои муосири технологияҳои таълимӣ, аз қабилӣ истифода бурдани тахтаи электронӣ, гузаронидани презентатсияҳо, тартиб додани кроссвордҳо, глоссарияҳо, гузаронидани бозихҳои касбӣ, видеофилмҳои фанӣ, омӯзиши таҷрибаи мамлакатҳои хориҷӣ, лексия бо истифодаи усули «хучуми зехнӣ», лексия бо истифодаи технологияи мултимедия ва ғайра самаранок истифода намуданд.

Неруи зехнии кишварро мутахассисони маълумоти оливоштаи дар бозори озоди меҳнат рақобатпазир муайян менамояд. Дар соли 2020 донишгоҳро дар умум 1117 нафар донишҷӯён хатм намуданд, ки аз ин 88,5% донишгоҳро бо баҳои хубу аъло ҷамъбаст намуданд, ки ин нишондиҳанда нисбат ба соли 2019 12,5% боло рафтааст.

Боқад қайд намуд, ки раёсати донишгоҳ барои таъмини иқтидори зехнии омӯзгорону кормандон фазои солим барқарор намуда, ҳавасмандкунони омӯзгорони ҷавон ва унвонҷӯёнро барои дифои рисолаҳои илмӣ худ яке аз самтҳои афзалиятноки фаёлияти худ қарор додааст. Ин иқдоми саривақтии раёсати донишгоҳ имкон дод, ки дар соли 2020 як нафар рисолаи докторӣ ва 6 нафар рисолаи номзадӣ дифоъ намоянд. Ҳамчунин 4 нафар кормандони донишгоҳ ба унвони дотсент сазовор гаштаанд.

Дар ҷаҳорҷӯбаи ҷорабиниҳои донишгоҳ бахшида ба «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» моҳи ноябри соли 2020 қисме аз кафедраҳои донишгоҳ аз аттестатсияи касбӣ гузаронида шуда, доир ба як қатор камбудиҳои ҷойдошта, қарорҳои мушаххас қабул гардиданд.

Дар ин радиф, тибқи нақша дар муҳлатҳои наздик гузаронидани аттестатсияи касбӣ омӯзгорони кафедраҳои дигар дар назар аст.

Бо мақсади васеъ намудани базаи моддии донишгоҳ дар соли тахсилоти 2019-2020 аз ҷониби омӯзгорон ва профессорони донишгоҳ 16 китоби дарсӣ, 35 дастури таълимӣ, 23 асари илмӣ, 154 дастури методӣ тахия ва аз ҷоп бароварда шудааст.

Лозим ба ёдоварист, ки дар назди донишгоҳ Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-039 бо фармоиши КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, тахти №6, аз 29.01.2018 оид ба додани дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисос таъсис ёфта, бо фармоиши №41 аз 2 марти соли 2020 фаёлияти Шӯро ба панҷ соли оянда тамдид карда шуд.

Дар соли хисоботӣ аз тарафи Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-039 панҷ рисолаи диссертатсионии унвонҷӯён қабул шудааст. Аз онҳо 3 нафарашон рисолаҳои илмиро дифоъ кардаанд ва 2 нафари дигар ба химоя иҷозат гирифта, санаи дифои рисолаҳои номзадӣашон

таъин карда шудааст.

Дар соли 2020 омӯзгорони донишгоҳ ба гирифтани 3 патент ва 1 шаҳодатнома дар бораи бақайдгирии давлатии захираи иттилоотӣ ноил гардиданд.

Натиҷаҳои қорҳои илмӣ-тадкикотӣ (КИТ)-и олимони донишгоҳ дар қорхонаҳои саноатӣ татбиқ шуда, соҳиби 6 санади табиқӣ гаштанд. Мубрамияти онҳо, мақсад ва навоғноҳии натиҷавӣ, пешниҳод ва амалан истифодаи натиҷаи КИТ ба қорхонаҳои саноатии ҷумҳурий, аз ҷумла ЧСК ВТ «Силк»-и шаҳри Хучанд, ЧСК «Сафо»-и ноҳияи А. Ҷомӣ, ЧСК «Ҳосилот»-и ноҳияи Рӯдакӣ ва дар раванди таълими Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ нигаронида шудааст.

Боиси қайд аст, ки маҷаллаи илмӣ-амалии «Паёми ДТТ» ба рӯйхати Индекси илмӣ иқтисодии Россия (РИНЦ) ва аз сентябри соли 2020 ба рӯйхати маҷаллаҳои тақризишавандаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил шудааст, ки натиҷаи асосии илмӣ диссертатсияҳои доктори (PhD), доктор аз рӯи ихтисос ва номзадӣ докторӣ бояд дар он нашр карда шаванд.

Дар донишгоҳ бо мақсади рушди қобилияти зехнӣ, татбиқотӣ, навовариву ихтироъкорӣ ва эҷодкорӣ донишҷӯён, ки ҳамчун ҷузъи муҳими низомии тайёр намудани мутахассисони баландихтисос мебошад, дар назди кафедраҳо 19 маҳфили илмӣ-эҷодӣ фаёлият доранд.

Донишҷӯи курси 3-юми факултети иқтисодиёт ва молия Ҷаъфар Сирочов дар олимпиадаи ҷумҳуриявии донишҷӯёни муассисаҳои тахсилоти олиии касбӣ барои дарёфти «Ҷоми Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» иштирок карда, аз фанҳои технологияи иттилоотӣ сазовори ҷои 2-юм гардид ва бо диплом кадрдонӣ карда шуд.

Донишҷӯи курси 1-уми факултети технологияи иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ Ятимзода Сухроб бошад, дар олимпиадаи ҷумҳуриявии донишҷӯёни муассисаҳои тахсилоти олиии касбӣ барои дарёфти «Ҷоми Академияи миллии илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» иштирок карда, аз фанҳои химия сазовори ҷои 4-юм гардид ва бо ифтихорнома кадрдонӣ карда шуд.

Донишгоҳ дар соли сипаригашта оид ба фаёлияти инноватсионӣ ва технологияҳои таълимӣ ба як қатор дастовардҳо ноил гардид.

Дар соли 2020 аз ҷониби масъулони қорҳои тарбиявии донишгоҳ дар самти қорҳои идеологияи тарбиявӣ як қатор ҷорабиниҳо гузаронида, бо беш аз 400 нафар волидаини донишҷӯён суҳбату вохӯриҳо ташкил карда шудааст.

Бо қарорҳои мақомоти хифзи ҳуқуқ, судяҳои шаҳри Душанбе ва ноҳияи Фирдавсӣ, қарорҳои Мақомоти иҷроияи Ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе баҳри баланд бардоштани ҳисси худшиносии миллӣ, ватандӯстӣ, ифтихори ватандорӣ ва дар рухияи инсонпарварӣ тарбия намудани ҷавонон 10 маротиба вохӯриҳо ташкил ва гузаронида шуданд.

Дар ҳафтаҳои донишҷӯён 9 маротиба рейдҳои экологӣ ва 8 вохӯри гузаронида шуд, ки ба беҳтар шудани қор дар самти тарбия мусоидат намуд.

Бо роҳбарии масъулини қорҳои тарбиявии донишгоҳ устодону донишҷӯён

6 чаласа оид ба терроризм ва экстремизм, 10 чаласа бо донишҷӯёни тибқи квотаи Президенти тахсилкунанда, 8 мизи мудаввар, 4 фестивал, 7 семинари илмӣ-амалӣ, 4 ҷамъоид дар мавзӯҳои гуногун, зиёда аз 50 ақсияву ҷорабиниҳои зиддиэпидемиологӣ (COVID-19), 6 чаласа вобаста ба пешгирии коррупсия, 13 мусобақаи варзишӣ, 14 маротиба вохӯри бо қураторони гурӯҳҳои академӣ ташкил ва гузаронида шуданд.

Дар соли гузашта 11 маротиба тамошои дастаҷамъонаи намоишҳои театрий ва кинофилми «Ҳиёнат» ташкил карда шуд.

Ҷамъ, дар соли 2020 аз ҷониби масъулони қорҳои тарбиявии ДТТ зиёда аз 220 ҷорабинӣ, вохӯриҳо, ақсияҳо ва семинарҳо баргузор карда шуданд.

Яке аз самтҳои муҳими фаёлияти донишгоҳ робитаи байналмилалӣ ва масъалаҳои иҷтимоӣ ба шумор меравад.

Дар соли тахсилоти 2020 Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон бо 13-муассисаи тахсилоти олиии касбӣ, сомону ширкатҳои хориҷӣ ҷиҳати ба роҳ мондани ҳамкории байналмилалӣ шартнома ва созишномаҳои тарафайн ба имзо расонидааст.

Мавриди зикр аст, ки дар соли 2020 донишгоҳ дар амалӣ гардидани 8-лояҳои Барномаи ЭРАСМУС+ Иттиҳоди Аврупо, лояҳои «Рушди тахсилоти олиӣ»-и Бонки Ҷаҳонӣ, лояҳои «Маълумоти касбӣ ва тақмили ихтисос дар Осиеи Марказӣ»-и Созмони ҳамкории байналмилалӣ Олмон (GIZ), лояҳои Ташкилоти қорегияи ВТГП «Интиқоли технологияҳои коммуникатсионии глобалӣ», Маркази байналмилалӣ тижорати (ИТС), фаёлона иштирок намудааст, ки амалишавии бештари онҳо дар солҳои оянда низ идора доранд.

Боқад гуфт, ки раёсати донишгоҳ ҳамасола ҷиҳати дастгирии қормандон ва устодони донишгоҳ дар якҷоягӣ бо Итифоқи касабҳои донишгоҳ қорҳои иҷтимоиро хуб ба роҳ мондааст.

Дар соли хисоботӣ аз фонди Иттифоқи касабҳо ба 80-нафар беморону нафақахӯрони донишгоҳ 400 (чорсад) сомонӣ ҷамъулҷамъ 32000 (сиюду ҳазор) сомонӣ ва ба 70 нафар қормандон вобаста ба вазъи молиявӣ-иҷтимоии оилавӣ 21000 (бистуяк ҳазор) сомонӣ қумакпулӣ расонида шудааст. Дар арафои ҷашни Истиклолияти Тоҷикистон бошад, аз маблағи махсуси донишгоҳ ба 492 нафар ба хар як нафар 350 (сесаду панҷоҳ) сомонӣ муқофотпулӣ ҷудо гардид, ки 172200 (яқсаду ҳафтоду ҳазору дусад) сомониро ташкил медиҳад.

Маҳмуд Нейматович аз номи ректори донишгоҳ Амонзода Илхом Темур ба ҳайати профессорону омӯзгорон ва қормандон барои меҳнати софдилонаи содиқона баҳри рушди донишгоҳ изҳори миннатдорӣ намуда, дар қорҳои илмию омӯзгориашон барору қормеъбиҳо орзу намуд ва дар хотимаи суҳбаш таъкид кард, ки вазифаҳои барои соли 2021 гузошташуда хар яки қор водор месозанд, ки қору фаёлиятмонро дар сатҳи боз ҳам баландтар ба роҳ монда, обрӯю нуфузи донишгоҳро дар сатҳи на танҳо мактабҳои олиии пешрафтаи кишвар, балки берун аз он баланд бардорем.

Бо тақия ба шароитҳои мавҷудаи имрӯза, иқтидори қадрии донишгоҳ ва қорҳои навовариро ихтироъкорӣ устодону донишҷӯён, — гуфт ӯ, — боқад дарам, ки қору шумо дар амалӣ гардонидани сиёсати бунёдқоронаву маорифпарваронаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти кишварамон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, инчунин дар татбиқи супоришҳои Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати саноат ва технологияҳои нави Ҷумҳурии Тоҷикистон нақши муассир гузошта, ҷашни 30-солагии Истиклолияти давлатии кишвари назизамонро бо қормеъбию дастовардҳои назаррас истиклол мегирам.

ЧАШНИ САДА ПЕШХАБАРИ НАВРҶЗИ НАВБАҲОР

«Миллати тоҷик соҳиби ойину суннатҳои бостонӣ ва фарҳанги қадимӣ буда, дар тамадуни ҷаҳонӣ саҳми сазовор гузоштааст. Суннату ойинҳои нек ва ҷашнҳои миллии мо, мисли Наврӯз, Меҳргон, Сада дар тӯли таърих барои тарғиби ахлоқи маънавиёти созанда хизмат кардаанд. Аз ин рӯ, зарур аст, ки дастовардҳои маънавию моддии мардуми шарифи мо ба феҳристи умумҷаҳонии ЮНЕСКО ворид гарданд ва нақши тамаддунсози миллати тоҷикро минбаъд низ боло баранд».

Эмомалӣ Раҳмон

Баъди расидан ба Истиклолият ва озодӣ, дар Тоҷикистон як қатор суннатҳо ва ҷашнҳои миллии эҳё гардианд, ки дар байни онҳо ҷой ва мақоми се ҷашни миллию мардумӣ - Наврӯз, Меҳргон ва Сада хосса мебошад. Таърихи нишонаҳои пайдоиши ҷашни Сада, ки марбут ба Хуршед ва тимсоли он - оташ мебошад, хеле қадимӣ буда, ба замони пеш аз ориёӣ ва ҳатто аз он ҳам дуртар мерасад. Ба гуфтаи бархе аз пажухандагон, ҳамин ки аз зимистони бузург (22 октябр то 30 январ) сад рӯз мегузашт, мардум ҷашни оташ, яъне Садаро барпо менамуданд. Онҳо бовар доштанд, ки лаҳзаҳои сармои ҷонҳои гузаштасту нармию гармӣ вориди рӯзгори мардум шудааст. Аз гузаштани сармои шадид, ки неруи аҳриманӣ аст, хушхӯли карда, аз дашту сахро хезум, бутта, хошок чамъ оварда, хирмани бузург месохтанд. Баробари расидани торикӣ он хирмани хезуми хасу хошокро оташ мезаданд, ки аз ин оташ хама чо фурузон мегашт ва дар гирди он рақсу боziю хушхӯли менамуданд. Дар он рӯзгори қадим ниёгони ориёӣҳо бар он бовар буданд, ки ин гулхан ҳамчун неруи Хурмузд бозмондаҳои сарморо, ки марбути

Аҳриман аст, нобуд месозад.

Инчунин дар бораи ҷашни Сада ривояту афсонаҳо хеле зиёданд. Бархе гуфтаанд, ки миёни Сада ва Наврӯз панҷоҳ шабу панҷоҳ рӯз аст, ки ҳамагӣ сад мешавад. Ҳақим Фирдавсӣ дар «Шохнома» асосгузори ин ҷашнро Хушанг, писари Сиёмак нисбат медиҳад. Мувофиқи ниғориши ӯ Хушанг ба мардум тарзи афрӯхтани оташро омӯзонид ва ҷашни Садаро бунёд гузошт. Ривояте хаст, ки гӯё Хушанг хангоми саёхат бо дарбориён ба море дучор мешавад ва ба сӯи он мор сангеро мепартояд. Санг ҳато хӯрда ба санги дигар мезанад ва оташе парида хору хасро месӯзонад. Ӯ аз шарора афкандани ду санг ба ҳайрат монда, онро чун шуои фуруғи яздонӣ пазируфта, аз ҳамон рӯз бузургдошти оташро ба чо меоварад. Ин маросим ҷашни Сада номида мешавад, ки онро халқҳои ориёнаҷод пос дошта, дар арафаи фаро расидани гулханро меафрӯхтаанд. Фирдавсӣ пазирии ҷашни Садаро аз ҷониби Хушанг чунин менигорад:

**Шаб омад, барафрӯхт оташ ба кӯх,
Ҳамон шоҳу дар гирди шоҳ он гурӯх.
Яке ҷашн кард он шабу бода х(в)ард,**

**Сада номи он ҷашни фарҳунда кард.
Зи Хушанг монд ин Сада ёдгор,
Басе бод чун ӯ дигар шаҳриёр.**

Яке аз усулҳои идгузарони ҷашни Сада дар байни мардуми форсизабон чунин аст:

Ҷашни Садаро дар даҳумин рӯзи моҳи баҳман (баробари 29-30 январ) таквими мелодӣ) баргузор мекарданд, ки аз зимистон сад рӯз (обон, озар, дай ва даҳ рӯзи баҳман) мегузашт. Ба ақидаи ориёӣҳои қадим сармо ба авҷи баланди худ мерасид ва баъдан ҳаво тадриҷан ба самти бехбудӣ, нармӣ ва гармӣ мерафт. Аз ин рӯ, барои он ки ба кишти кори онҳо зараре нарасад ва чорвоҳояшон аз сардӣ эмин нигаҳдорӣ гардад, оташро ҳамчун рамзи Хурмузд меафрӯхтаанд.

Дар бораи пайдоиши ҷашни Сада назарҳо гуногун мебошанд. Вале ба ҳар сурат пайдоиши ҷашни Сада ва

устураҳои марбут ба он ба масъалаи таҷҷамуи рӯшноӣ ва оташ вобаста мебошад ва аз таҳаввули ташаккули кавмҳои ориёӣ дарак медиҳанд, ки онҳо ин ҷашнро аз пешиниён гирифтаанд ва баъдиҳо онро то рӯзгори мо расониданд.

Яке аз шоирони тавоно Манучехрии Дамғонӣ чунин менависад:

**Инак, биёмадаст ба панҷоҳ рӯз пеш,
Ҷашни Сада талоия**

Наврӯзи навбаҳор.

Ҳамин тарик, Сада рамзи рафтаи нимаи зимистон аст, ки ба мардум муждаи нахусти баҳор меоварад ва деҳқонро барои кишти кори сахро омода намуда, ба пазирии бузургтарин ҷашни баҳор ва истикболи Соли нави аҷодӣ - Наврӯзи оламафрӯз омода мекунад.

К. НУРОВА,

омӯзгори кафедраи забони тоҷикӣ

МЕРОСИ ҶАҲОНИИ ЮНЕСКО

То соли 2019 ба рӯйхати мероси ҷаҳонии ЮНЕСКО аз 167 кишвари узв 1121 объект (869-то фарҳангӣ, 213-то табиӣ ва 39-то омехта) ворид шудааст. Инак, рӯйхати 10 кишваре, ки дар онҳо аз хама бештар объектҳои мероси ҷаҳонӣ ҷойгиранд:

1. Италия -56
2. Ҷумҳурии Мардумии Чин -55
3. Испания - 48
4. Олмон - 46
5. Фаронса - 45
6. Ҳиндустон - 38
7. Мексика - 35
8. Британияи Кабир - 32
9. Федератсияи Россия - 30
10. Ҷумҳурии Ислонд Эрон - 24

Таҳияи Комрон Сафар

РЕЙЧЕЛ КАРСОН

ДОНИСТАН ХУБ АСТ

Биологи амрикоӣ Рейчел Карсон яке аз чехраи шинохтаи олам аст, ки қисми бештари фаволияти худро баҳри тозаву озода нигоҳ доштани муҳити зист бахшидааст.

Соли 1962 асараш «Баҳори ором», ки дар он зарари пеститсидҳо ва дигар захримиқатҳо ба одамон ва ҳайвоноту наботот ба ристаи таҳлил қашида шудааст, ба таъб мерасад ва уро шухраи ҷаҳон мегардонад.

То ин дам дигарон низ дар бораи ҳатарнокии захримиқатҳо ба муҳити зист менавиштанд, вале танҳо ба Рейчел Карсон даст дод, ки ба асари худ таваҷҷуҳи ҷомеаи ҷаҳониро ба ин мушкилоти глобалӣ ҷалб созад.

Маҳз китоби ӯ сабаб шуд, ки дар Иёлоти Муттаҳидаи Амрико ва як қатор давлатҳои олам агентии хифзи муҳити зист таъсис ёбад ва ҳаракатҳо барои бехбуд бахшидани вазъи экологӣ ҷоннок шаванд.

Таҳияи Нигина Раҳмон

ФИЗИКА ХОНДАН ДАРҚОР...

Аз хотироти Сергей Петрович Капитса аст, ки қисса мекунад:

Солҳои 60-ум як гурӯҳ олимони ядрошинос, ки хама докторони илм буданд, барои истироҳат ба баҳри Сиёҳ мраванд. Чун ба соҳил

мерасанд, меҳонанд саёхатшонро бо нӯшбоди хотирмон оғоз бахшанд, вале ҳарчанд мекобанд, барои кушодани сарпӯши пластмасии шишаи шароб асбобе пайдо намекунанд. Ноилҷ аз марди фақирсурате, ки поёнтар дароз қашида, худашро, ба қавле, офтоб меод, мадад мепурсанд.

Оворагард, ки аз наздик талбандаро мемонд, аз қиссаи гӯгирдеро бароварда, донаи онро оташ медиҳад ва сарпӯши пластмасии шишаи каме гарм карда, ба осонӣ мекушояд.

Чун мебинад, ки олимони ба якдигар ҳайратзада менигаранд, ошноӣ ношно, бо лаҳни ба худ хос чунин мегӯяд:

Ҳайрон нашавед, ҷанобон, дар вақташ физикаро хондан дарқор буд, физикаро!

Аз русӣ тарҷумани
Фарахзод Курбоналӣ

БУЗУРГТАРИН «ШОҲНОМА» - И ДУНЁ ДАР ҲИНДУСТОН РӯНАМОЙ ШУД

Чанде пеш дар Ҳиндустон асари безаволи Абулқосими Фирдавсӣ «Шохнома», ки аз рӯи ҳаҷм дар олам бузургтарин мебошад, муаррифӣ

гардид. Он аз 540 саҳифа иборат буда, 32 килограмм вазн дорад. Дарозииаш 90 ва бараш 50 сантиметрро ташкил медиҳад.

Барои мураттабу муназзам кардани китоб пажухишгарон, ҳаттотон ва масъулини баҳши фарҳанги Ҳиндустон 6 сол ранҷ бурдаанд. Қоғаз, ранг ва сандукчаи вижа, ки «Шохнома»-ро дар он нигоҳ медоранд, дастӣ сохта шуда, саҳифаҳои онро 42 минётураи классикӣ оро медиҳад.

Дар назар аст, ки бузургтарин «Шохнома»-и дунё дар дигар кишварҳои дунё низ ба намоиш гузошта шаванд.

Ёдовар мешавем, ки то истилои Британияи Кабир адибону олимони Ҳиндустон ба ин забон тасаллути қофӣ доштанд ва ишқу алоқаи хиндуҳо ба осори гаронмояи адабиёти мо аз он сарчашма мегирад.

Таҳияи Бузургмехр Баходур

Фановар
Муассис: Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон
Рӯзнама бо се забон: тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ чоп мешавад.
САРМУҲАҶРИП:
Раҷабалӣ ШАРИФОВ

МУАССИС:
Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон
Ҳайати таҳририя:
Амонзода И.Т., Тошматов М.Н., Юсупова З.Р.,
Ғаффаров А.А., Бобоев Х.Б., Юсупов М.Ч.
Нишони мо:
734061- ш. Душанбе, кӯчаи Н.Қаробоев 63/3

Рӯзнама ба хоҳири риояи озодии афкор маводеро низ ба таъб мерасонад, ки хилофи назараш аст. Аз ин рӯ, масъулияти ақидаи муаллифро ба уҳда намегирад.
Рӯзнама 04 июли соли 2017 таҳти рақами 007/рз-97 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб гирифта шудааст.
Рӯзнама дар ҶДММ «Мега принт»-и шаҳри Душанбе чоп шудааст. Адади нашр 1500 нусха.